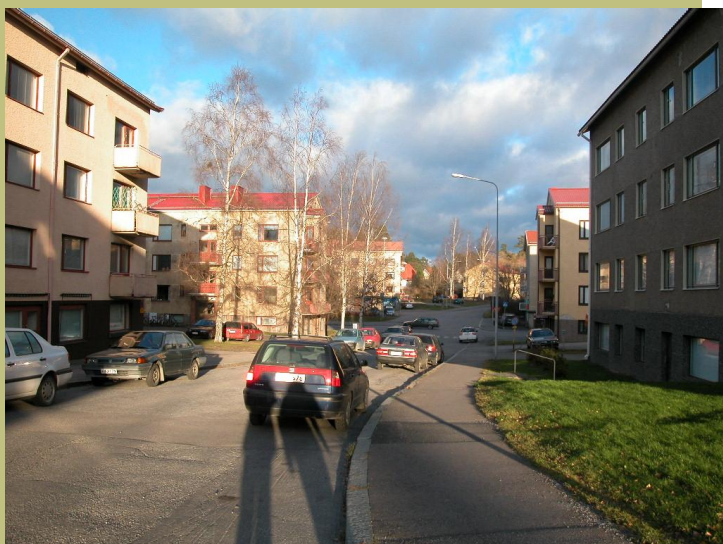

Kissanmaa

Rakennetun ympäristön
inventointi 2007

Loppuraportti

Miia Hinnerichsen
Pirkanmaan maakuntamuseo

PIRKANMAAN MAAKUNTAMUSEO

Kissanmaa

Rakennetun ympäristön inventointi 2007

Loppuraportti

Miia Hinnerichsen
Pirkanmaan maakuntamuseo
Kulttuuriympäristöyksikkö 2007

PIRKANMAAN MAAKUNTAMUSEO

Kissanmaa

Rakennetun ympäristön inventointi 2007
Loppuraportti

Miia Hinnerichsen
Pirkanmaan maakuntamuseo
Kulttuuriympäristöyksikkö 2007

Kannen kuvat:

Värivalokuvat: Miia Hinnerichsen/ Pirkanmaan maakuntamuseo
Mustavalkokuvat: Tampereen museot/ Kuva-arkisto

Kissanmaa

Rakennetun ympäristön inventointi 2007

Loppuraportti

Johdanto	1
KARTTALIITE 1 Kohteena Kissanmaa	3
1 Kissanmaan synty ja kehitys	4
1.1 Alueen varhaisvaiheet	4
1.2 Kissanmaa kaavoitetaan	6
1.3 Rakentaminen käynnistyy	9
1.4 Alueen kehitys 1960-luvulta nykypäiviin	11
KUALIITE 1: Asuinalueen muutos	13
2 Yhtenäinen kaupunkikuva	17
2.1 Katutilat ja näkymät	17
2.2 Viheralueet, metsät ja puistot	18
2.3 Kissanmaan yhtenäiset aluekokonaisuudet	19
KUALIITE 2: Yhtenäinen kaupunkikuva	21
3 Asuinrakennukset	23
3.1 Omakotitalot	23
3.2 Paritalot	25
3.3 Rivitalot	26
3.4 Kerrostalot	26
3.5 Arkkitehtoniset piirteet ja rakennusmateriaalit	29
KUALIITE 3: Omakotitalot	32
KUALIITE 4: Paritalot	33
KUALIITE 5: Rivitalot	34
KUALIITE 6: Kerrostalot	35
4 Kissanmaalaiset pihat	36
4.1 Asuinrakennusten sijoittelu	36
4.2 Piharakennukset	36
4.3 Tonttien rajautuminen	38
4.4 Katuliittymät ja kulkureitit	39
4.5 Kasvillisuus ja pihojen rakenteet	39

5 Suuntaa antava arvoluokitus	41
5.1 Luokituksen tarkoitus	41
5.2 Luokittelun perusteet	41
5.3 Kissanmaan kiinteistöjen suuntaa antava arvoluokitus	42
6 Toimenpidesuosituksset ja suojelutavoitteet	43
6.1 Alueen nykytilanne ja arvot	43
6.2 Rakennusten suojelu	43
6.3 Pihapiirien ja katunäkymien säilyminen	44
6.4 Viheralueiden asema	45
6.5 Kaupunginosan kehittäminen ja tulevaisuus	45
Lähteet ja kirjallisuus	47
Liitteet	48
KARTTALIITE 2: Inventoidut kohteet	48
LUETTELO 1: Inventoidut kohteet	49
TAULUKKO 1: Inventoinnin ulkopuolelle jätetyt kiinteistöt	50
TAULUKKO 2: Inventoitujen omakoti- ja paritalojen suunnittelijat .	51
TAULUKKO 3: Inventoitujen rivi- ja kerrostalojen suunnittelijat . .	52

Johdanto

Kissanmaa on yksi Tampereen 1950-luvulla syntyneistä asuinalueista. Alue on yhtenäinen ja säilyttänyt hienosti alkuperäiset piirteensä. Kissanmaan rakennettu ympäristö muodostaakin kulttuurihistoriallisesti, rakennushistoriallisesti ja kaupunkikuvallisesti arvokkaan kokonaisuuden, joka tulisi säilyttää mahdollisimman muuttumattomana.

Kissanmaan Hippoksenkadun ja Kissanmaankadun väliselle kerrostaloalueille laadittiin vuonna 2001 asemakaavan muutos, jonka tarkoituksena on olemassa olevan rakennetun ympäristön suojelu. Vastaavanlainen kaava on tarkoitus laatia koskemaan myös muuta Kissanmaata vuosina 2008-2009. Kaavatyön pohjaksi on laadittu Kissanmaan rakennetun ympäristön inventointi, jonka tarkoituksena on eritellä Kissanmaan kulttuurihistoriallisesti ja rakennushistoriallisesti arvokkaat ominaispiirteet, jotka tulisi huomioida alueen tulevassa asemakaavoituksessa ja muutoshankkeissa. Kissanmaan 2007 rakennetun ympäristön inventointi kohdistui alueen 1940-luvun lopun ja 1960-luvun alun välisenä aikana rakennettuihin asuinrakennuksiin. Alue on kuvattu karttaliitteessä 1 (s.3).

Kissanmaan rakennetun ympäristön inventoinnin on tilannut Tampereen kaupunki, Kaupunkiympäristön kehittäminen. Tutkimus on tehty kahdessa vaiheessa, tammi-kesäkuussa 2007 ja elo-joulukuussa 2007. Ensimmäisestä vaiheesta vastasi tutkija Kirsi Kaivanto ja toisesta vaiheesta tutkija Miia Hinnerichsen. Kirsi Kaivanto on osallistunut myös loppuraportin ensimmäisen ja toisen luvun kirjoittamiseen. Tutkimustyö on tehty projektityönä Pirkanmaan maakuntamuseon kulttuuriympäristöyksikössä. Vastaavana tutkijana on toiminut rakennustutkija Hannele Kuitunen. Lisäksi lyhytaikaisena kenttätöavustajana on toiminut rakennusrestauroija-artesaani Outi Paloranta.

Inventointityöhön ovat kuuluneet esiselvitykset, arkistotyöskentely, kenttätöyöt alueella sekä alueen dokumentointi digitaalivalokuvaamalla. Inventoinnin lähdemateriaalina on käytetty Tampereen kaupungin rakennusvalvonnan arkiston rakennuslupapiirroksia, kirjallisuutta, kartta-aineistoja ja haastattelutietoja. Inventoinnin tulokset on koottu tähän loppuraporttiin. Lisäksi inventoinnin tuloksena on syntynyt digitaalinen kartta-aineisto ja yksityiskohtaiset kohdeinventointikortit jokaisesta 162:sta inventoidusta kiinteistöstä ja 187:stä rakennuksesta. Kohdeinventoinnit on tallennettu Access-tietokantaan ja kopioitu kansioihin. Inventoinnin aineisto on tallennettu Pirkanmaan maakuntamuseon kokoelmiin ja siitä on toimitettu kopiot työn tilaajalle.

Inventoinnin lopputuloksena syntyneen yhteenvetoraportin ja kohdeinventointikorttien kuvat ovat pääasiassa tekijän, jolloin kuvien julkaisuoikeus on Pirkanmaan maakuntamuseolla. Muu kuvaaja tai oikeuden omistaja on mainittu kuvan yhteydessä. Karttojen oikeudet on mainittu kuvatekstissä.

Tässä Kissanmaan rakennetun ympäristön inventoinnin loppuraportissa kuvataan aluksi lyhyesti Kissanmaan kaupunginosan syntyä ja kehitystä. Seuraavaksi keskitytään luonnehtimaan niitä tunnusomaisia piirteitä, joista muodostuu alueen kulttuuriympäristö. Kaupunkikuvan muodostavia osa-alueita, katunäkymiä, viheralueita, asuinrakennuksia ja pihapiirejä tarkastellaan jokaista erikseen. Asuinrakennusten nykytilaa arvioidaan suuntaa

antavan kulttuurihistoriallisen arvoluokituksen avulla. Lisäksi nostetaan esiin erityisen arvokkaat osakokonaisuudet alueen sisällä. Toimenpide- ja suojelutavoitteita käsitellään lyhyesti jokaisessa alaluvussa sekä yhteenvedonomaaisesti raportin viimeisessä luvussa.

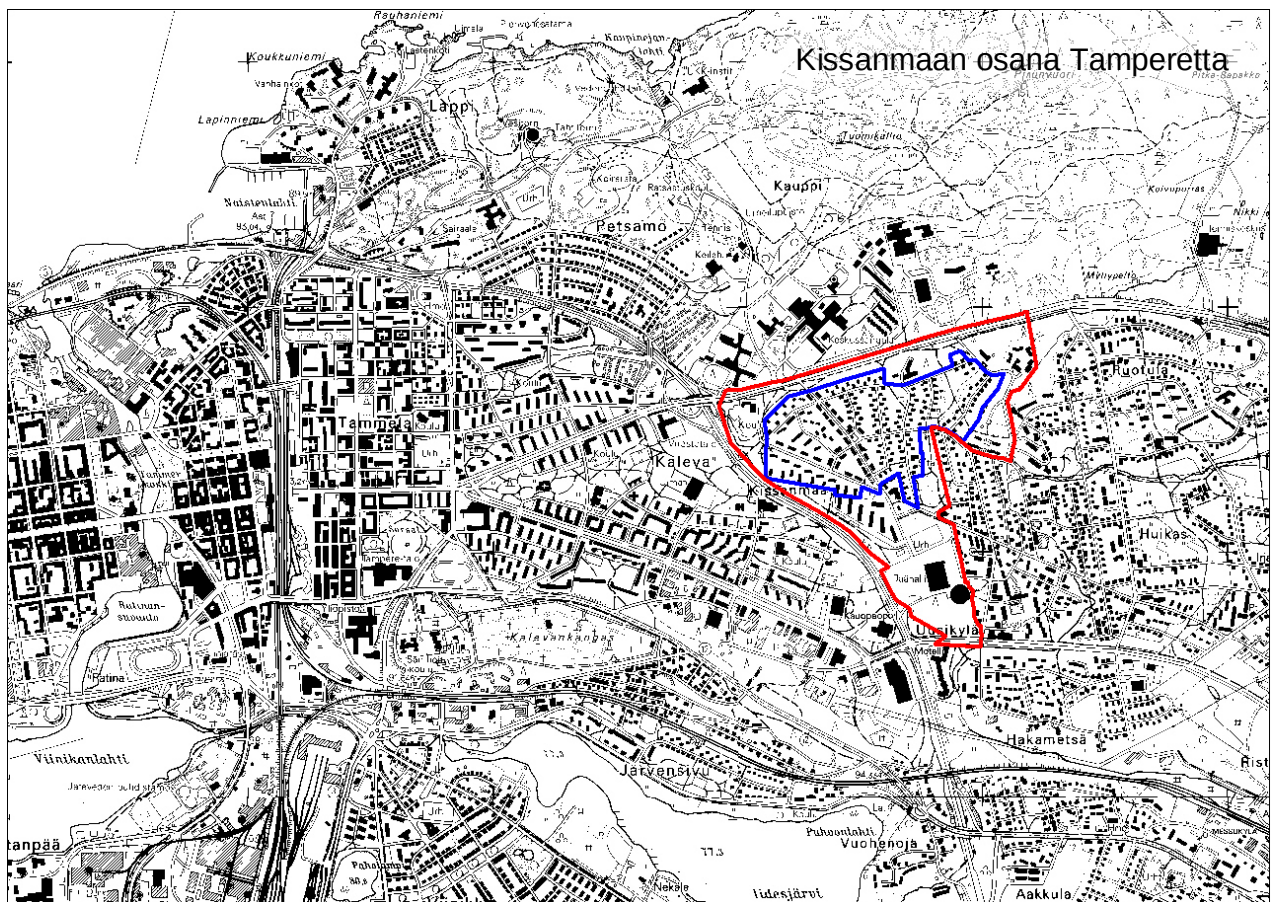
Työn tarkoituksena on luoda kokonaiskuva Kissanmaan kaupunginosasta ja sen kulttuurihistoriallisesta arvosta. Yksityiskohtien sijaan arvioidaankin ensisijaisesti alueen yleisiä ominaisuuksia ja kartoitetaan rakennuskannan tyypillisimmät piirteet. Lisäksi pohditaan Kissanmaan arvoja ja tulevaisuuden kehittämismahdollisuuksia.

Tampereella 18.12.2007
Miia Hinnerichsen
Pirkanmaan maakuntamuseo
Kulttuuriympäristöyksikkö

KARTTALIITE 1 Kohteena Kissanmaa

Selvityksessä käsitellään Kissanmaan kaupunginosaa, joka sijaitsee Tampereen keskusta-alueen itäpuolella. Alla olevassa kartassa Kissanmaan kaupunginosan raja on merkitty punaisella ja tutkimuksen puitteissa inventoitu alue sinisellä. Työn puitteissa inventoitiin 162 kiinteistöä ja 187 rakennusta.

Inventoidut kohteet selviävät tarkemmin raportin lopussa olevista liitteistä: Karttaliite 2: Inventoidut kohteet, Luettelo 1: Inventoidut kohteet ja Taulukko 1: Inventoinnin ulkopuolelle jätetyt kiinteistöt.

Kartta: Maanmittauslaitos. Muokkaus Pirkanmaan maakuntamuseo/ Hannele Kuitunen.

1 Kissanmaan synty ja kehitys

1.1 Alueen varhaisvaiheet

Kissanmaan kehitys nykyisenkaltaiseksi asuinalueeksi alkoi vuonna 1913, Tampereen kaupungin ostaessa entiset Hatanpään kartanon maat ratkaistakseen jatkuvan tonttimaan puutteensa. Hankittuun maa-alueeseen kuului myös valtaosa nykyisestä Kissanmaasta. Tuolloin Kissanmaalla tarkoitettiin kapeata pohjois-eteläsuuntaista lidesjärvestä Näsijärveen ulottuvaa maakaistaletta, joka muutamaa pientä peltotilkkaa lukuun ottamatta oli pääasiassa metsää. Itäreunaltaan alue rajautui tuolloin vielä Messukylään kuuluneeseen Uuteenkylään.

Kissanmaa-nimen pohjana on mahdollisesti palstannimi Kissankorpi, joka on kuuden uudispalstan nimenä Hatanpään kartanon tiluksista 1869 laaditussa kartassa. Tuolloin pienille ulkopalstoille oli tapana antaa pienten eläinten nimiä ja vastaavasti suurille karhun tai jonkun muun suuren eläimen nimi. Sana korpi on tuolloin tarkoittanut paitsi metsää tai suota myös viljelystä. On oletettu Kissanmaan saaneen nimensä kyseisen kartan palstannimien pohjalta. On myös mahdollista, että Kissanmaa-nimi viittaa ilveksiin, joita alueella tiedetään esiintyneen runsaasti vielä 1800-luvun lopulla.

1920-30 luvulla rakentaminen oli vilkasta Tampereella. Kaupunki edisti rakentamista voimakkaasti kaavoittamalla uusia asuinalueita lähinnä omakoti- ja pientaloasutusta varten. Myös valtion lainajärjestelmä ja toisaalta ajan yleiset pyrkimykset suosivat pientalo- ja asumista. Silloin Tampereelle syntyivät mm. Petsamon, Härmälän ja Rantaperkiön asuinalueet.

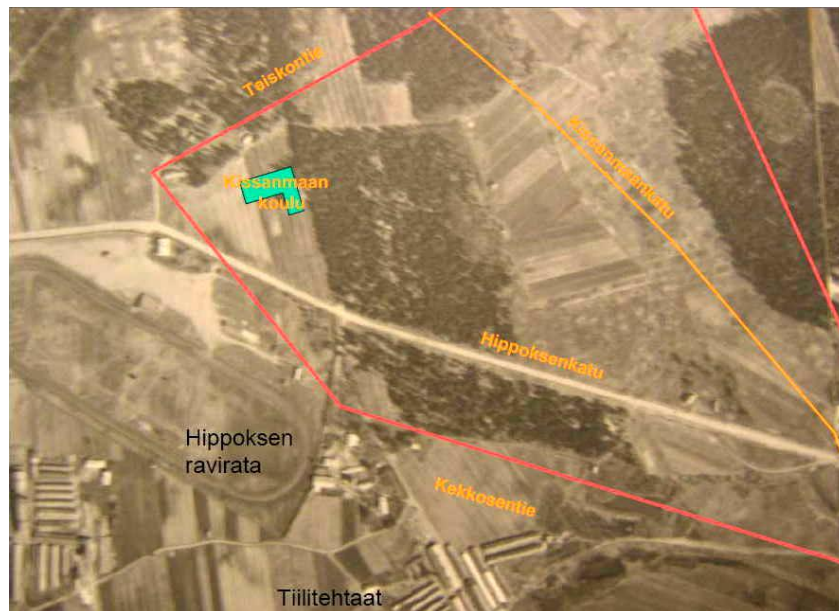
Kissanmaalle ei heti ryhdytty suunnittelemaan asutusta todennäköisesti sen syrjäisen sijainnin vuoksi. Lisäksi synkkää ja metsäistä aluetta pidettiin huonosti rakentamiseen soveltuvana. Alueen ainoa asuinrakennus oli Kosken maantien reunassa sijainnut metsänvartijan torppa. Rakennus purettiin todennäköisesti jo 1940-luvulla, mutta muistona pihamaasta on yhä jäljellä komea omenapuu Kissanmaankatu 18 kerrostalon pihamaalla. Kissanmaa sijaitsi varsin erillään yhtenäisestä kaupunkirakenteesta, vaikka alueen läpi kulki Messukylään vievä Kosken maantie (nykyinen Hippoksenkatu). Kissanmaan länsipuolella kaupunki loppui pohjois-eteläsuuntaisesti kulkevaan Kalevan puistotiehen, jonka itäpuolella alkoivat Tammelan vainioiksi kutsutut viljelypalstat. Kissanmaa ei kuitenkaan jäänyt täysin käyttämättömäksi korveksi, sillä vuonna 1918 kaupunginvaltuusto päätti Hatanpään hoitokunnan ehdotuksesta, että alueen maat oli vaikeasta elintarviketilanteesta johtuen vuokrattava viljeltäviksi.

Kissanmaan tutumassa oli muutakin toimintaa kuin viljelys, sillä syksyllä 1910 oli Kosken maantien eteläpuolelle valmistunut Pohjois-Hämeen Hippos ry:n rakennuttama ravirata. Ravien lisäksi Hippoksella järjestettiin monenlaisia tilaisuuksia kuten hevosmarkkinoita, auto- ja moottoripyöräkilpailuja, erilaisia näyttelyitä, jalkapallo-otteluita sekä sirkusvierailuja. Viimeiset ajot Hippoksella olivat kesällä 1976, minkä jälkeen ravit siirtyivät Ylöjärvelle Teivoon. Raviradan myötä Kissanmaan nimistöön siirtyi useita siihen viittaavia nimiä, kuten Hippoksenkatu.

Vasemmalla: Markkinat Hippoksen raviradalla vuonna 1934. Kuva: Tampereen museot/ Kuva-arkisto.
Oikealla: Kalevan kansakoulu eli nykyinen Kissanmaan koulu vuonna 1951. Kuva: Tampereen museot/ Kuva-arkisto.

Kissanmaan lähimaastossa harjoitettiin toisenlaistakin urheilua, sillä nykyisen Tampereen yliopistollisen sairaalan vaiheille oli rakennettu suojeluskunnan ampumarata vuoden 1918 jälkeen. Sen toimintaan liittynyt rakennus luovutettiin 1946 kaupungin urheilulautakunnan käyttöön ja kunnostettiin Kaupin maastoa käyttävien hiihtäjien ja retkeilijöiden le-vähdyspaikaksi. Hiihtomajana tunnettu rakennus avattiin yleisölle helmikuussa 1947. Ra-kennus on sittemmin purettu.

Kissanmaan ilmapäätä vuodelta 1946. Kissanmaa oli 1940-luvun loppuun asti asumatonta metsä- ja peltomaata. Kuvaan on hahmoteltu kiintopisteiksi Teiskonkatien, Kekkonentien ja Kissanmaankadun linjaukset sekä Kissanmaankoulu. Keskellä kulkee Kosken maantie, joka vuodesta 1951 on tun-nettu Hippoksenkatuna. Kuva ja muokkaus: Jouko Seppänen.

Savisesta maaperästä johtuen Kissanmaan tuntumaan, Tammelan vainioille oli syntynyt myös tiilitehtaita, jotka näkyvät edellisen kuvan alalaidassa. Vaikka tiiliteollisuuden huipputaakaa olivat olleet vuosikymmenet 1900-luvun vaihteen molemmin puolin, vielä 1950-luvulle tultaessa olivat toiminnassa viime vaiheessa Tampereen keraamisen teollisuuden rungon muodostaneet Puolimatkan tiilitehdas ja Tampereen tiilitehdas. Ensin mainittu sijaitsi nykyisen Tampereen uintikeskuksen paikkeilla ja jälkimmäinen Hippoksen raviradan itäpuolella. Tehtaat olivat alueella sekä merkittävä työllistäjä että keskeinen maisemaelementti savupiippuineen ja kuivauslatoineen. Tehtaat säilyivät kaupunkikuvassa aina vuoteen 1965, jolloin viimeisen tiilitehtaan toiminta päättyi. Tehtaan konttori- ja asuinrakennus puolestaan purettiin vasta vuonna 1982 Kekkosen tien uomaa avattaessa.

Ensimmäiset asuinrakennukset Kissanmaalle rakennettiin vuonna 1947. Tuolloin kaupunginvaltuusto hyväksyi suunnitelman kaupungin vuokratalojen rakentamisesta raviradan tuntumaan, metsämaastoon, Kosken maantien länsipuolelle. Taloryhmä sai nimekseen Hipposkylä. Tarkoituksena oli rakentaa suuri määrä pienten perheiden asuntoja. Taloryhmään suunniteltiin 14 kaksikerroksista asuintaloa, joihin jokaiseen tuli kuusitoista yhden huoneen ja keittiön asuntoa, pinta-alaltaan 31m². Koko kylään tuli siis kaikkiaan 224 asuntoa, joista lähes 900 tamperelaista sai kodin. Lisäksi kylällä oli yhteinen sauna- ja pesutuparakennus. Rakennustyöt aloitettiin elokuussa 1947 ja viimeinen talo valmistui kesäkuussa 1949.

Muut ennen 1950-lukua Kissanmaalle rakennetut rakennukset olivat Kalevan kansakoulun (nyk. Kissanmaan koulu) ja Uudenkylän työväentalo Tapiola. Vuonna 1950 valmistunut koulu sijoitettiin Kosken maantien varteen, Hippoksen raviradan koillispuolelle. Tiilestä muurattu, rapattupintainen rakennus koostuu nelikerroksisesta pohjois-eteläsuuntaisesta osasta, jossa ovat luokkahuoneet, tähän nähden poikittain sijaitsevasta juhlasali-siivestä ja sen edessä olevasta oppilaskatoksesta. Juhlasalisiiven eteläpäässä on kaksikerroksinen ulkonema, jossa olivat talonmiehen ja lämmittäjän asunnot. Koulun piirustukset on laatinut kaupunginarkkitehti Bertel Strömmer. Samana vuonna koulun kanssa valmistui myös Uudenkylän työväentalo Tapiola, joka sijaitsee osoitteessa Karhunkatu 71. Aikanaan metsän keskelle pystytetty rakennus on sittemmin jäänyt Kissanmaan omakotiasutuksen keskelle.

1.2 Kissanmaa kaavoitetaan

Tampere eli toisen maailmansodan jälkeen voimakasta kasvun kautta joka näkyi luonnollisesti myös asuinalueiden rakentamisessa. Vuonna 1947 Messukylän kunta yhdistettiin Tampereen kaupunkiin ja kaupungin maa-ala kasvoi jälleen merkittävästi. Tuolloin syntyivät toukokuussa 1945 annetun maanhankintalain seurauksena Ikurin, Kalkun, Pappilan, Takahuhdin ja Viialan omakotikotialueet. Lisäksi kaupunki vuokrasi 1940-50-lukujen vaihteessa satoja tontteja omakotirakentamiseen. Näin syntyivät Kissanmaan lisäksi mm. Taatalan ja Järvensivun omakotiasutukset. Kissanmaan rakentamisen alku ajoittuu siis toisaalta sodan jälkeiseen jälleenrakennusvaiheeseen, toisaalta 1950-luvulta alkaneeeseen täydentävän rakentamisen aikaan. Kissanmaan lähialueilla muita 1950-luvulla ensimmäisen asemakaavansa saaneita alueita olivat Kaupin, Uudenkylän ja Hakametsän sekä näistä idempänä sijaitsevien Messukylän, Ristinarkun, Linnainmaan, Leinolan ja

Hankkion kaupunginosat.

1950-luvun vaihteessa kaupunkisuunnittelun ihanteeksi oli omaksuttu ahtaaksi ja epäterveelliseksi asuinympäristöksi koetun perinteisen kaupunkiympäristön sijaan luonnonläheinen, kaupunki- ja maaseutuasumisen hyvät puolet yhdistävä aate puutarhakaupungista sekä siihen liittyvä hajakeskityseriaate. Näiden taustalla olivat englantilaisen Ebenezer Howardin 1900-luvun alussa esittämät ajatukset, joissa hän toi esille, ettei kaupunkia sen kasvaessa pitäisi laajentaa reunoistaan vaan uudet kaupunginosat pitäisi suunnitella erillisiksi, kehänä emäkaupunkia ympäröiviksi puutarhakaupungeiksi.

Suomessa periaatetta kehittänyt professori Otto-livari Meurman käytti puutarhakaupungeista nimitystä tytärkaupunki. Meurman toi niiden ominaisuuksista esille mm. tytärkaupunkien mahdollisimman suuren itsenäisyyden, elinkeinoelämän ja sosiaalisen rakenteen monipuolisuuden, palvelujen, työpaikkojen ja asumisen sijoittelun sekä viheralueiden runsauden. Ajatuksensa Meurman esitti 1947 julkaistussa teoksessaan "Asemakaavaoppi", jossa hän antaa ohjeita mm. omakotialueiden suunnitteluun:

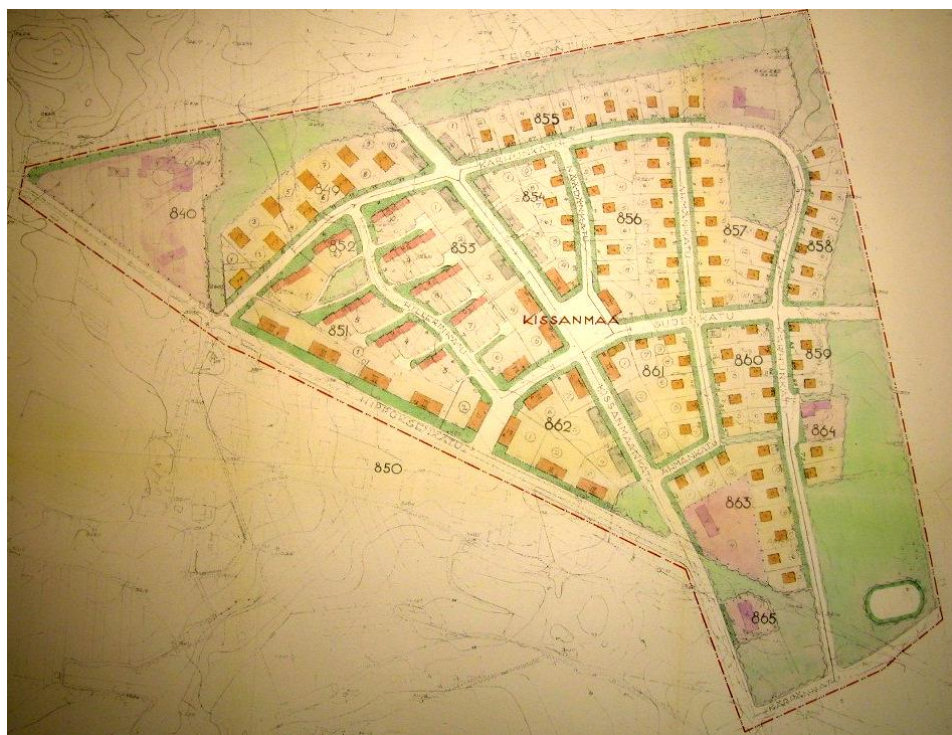
Jotta omakotialueen kokonaisuusvaikutus muodostuisi taiteellisessa mielessä suotuisaksi, on rakennusten koko, julkisivujen ja vesikattojen muotoilu ja pintakäsittely koetettava saada yhtenäiseksi, kuitenkin vajoamatta yksitoikkoiseen kaavamaisuuteen. Erityisesti on tähän kiinnitettävä huomiota kaljulla, puuttomalla alueella, missä kasvillisuus ei ole maisemassa vaikuttavana tekijänä. Niinpä on tärkeätä, että riviin tai kaareen sijoitetuissa rakennuksissa on sama katon kaltevuus. Muita jyrkempi tai loivempi katto herättää sellaisessa rivissä heti kiusallista huomiota ja aikaansaa rumennusta. Niin ikään on aidat rakennettava yhtenäiset ja tasakorkeat ja huolehdittava siitä, ettei niihin tonttien rajasaumoissa muodostu pykäliä. Myös rakennusten ja aitojen väriyty on saatava sopusuhtaiseksi.

Kissanmaan ensimmäinen asemakaava on vahvistettu 20.10.1951. Kaavan ovat signeeranneet kaupungin asemakaava-arkkitehti Aaro Alapeuso ja asemakaavaosaston arkkitehti Inga Söderlund. Söderlund työskenteli asemakaavaosastolla vuosina 1949-71. Alapeuso on 1984 tehdyssä haastattelussa kuitenkin kertonut Söderlundin vastanneen suunnittelusta varsin itsenäisesti. Söderlund oli Meurmanin oppilas ja käytti Asemakaavaoppia ohjeenaan Kissanmaan suunnittelussa.

Vuonna 1954 kaavoitettu alue muodostaa Kissanmaan ydinalueen. Muodoltaan se on kolmiomainen; sen pohjoissivua rajaa Teiskontie, lounaissivua Hippoksenkatu ja kaakkoissivua Karhunkatu. Alueen katuverkosto on selkeä. Alunperin alueen pääväyläksi suunniteltu Hippoksenkatu ja kokoojaväyläksi nimetty Kissanmaankatu on linjattu viuhkamaisesti eteläkulmasta kohti pohjoissivua. Pääväylät ovat suoria, mikä paitsi tekee liikumisesta sujuvaa, myös helpottaa alueen hahmottamista. Sivukadut, kuten Karhunkatu, Ansakatu ja Majavankatu myötäilevät maastonmuotoja, kadut nousevat ja laskevat ja kaartuilevat luonnonmuotojen mukaisesti.

Asuinrakennukset sijoittuvat alueelle tyypeittäin. Kissanmaankadulle, Hippoksenkadulle ja Sudenkadun alkupäähän on kaavoitettu 2- ja 3-kerroksisia kerrostaloja. Karhunkadun alkupäähän ja Majavankadun varrelle puolestaan rivitaloja. Kolmiomaisen kaava-alueen kärkiin on varattu tontit yleisille rakennuksille, luoteiskulmassa oli jo kaavaa laadittaessa

Kissanmaan koulu. Muutoin alue on kaavoitettu omakotitonteiksi, jotka alla olevassa kaavakartassa erottuvat selvästi rakennusten porrastetun sijoittelun ansiosta.

Kissanmaan ensimmäinen asemakaava on vuodelta 1951. Tuolloin oli jo rakennettu kaava-alueen lounaispuolen Hipposkylän talot (kortteli 850). Kaavassa näkyvät 1950-luvun asemakaavasuunnittelun keskeiset elementit luonnonmukaisuus, väljyys, kaartuvat sivukadut ja rakennusten sijoittaminen. Julkiset rakennukset on suunniteltu alueen kulmiin. Kartta: Tampereen kaupunki, Suunnittelupalvelut.

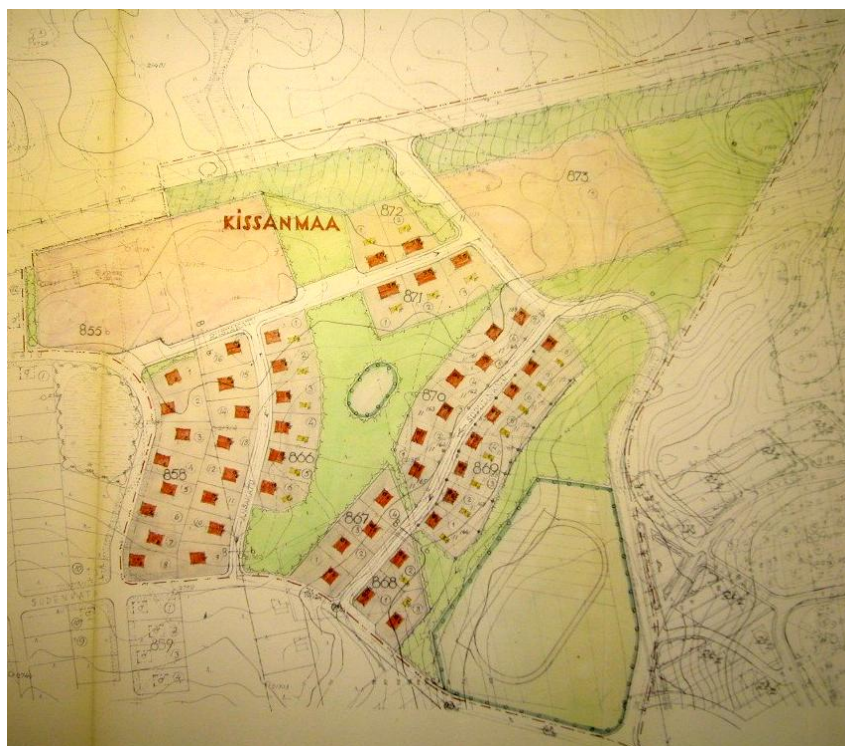
Alueen keskelle, Kissanmaankadun ja Sudenkadun leikkauskohtaan on kaavoitettu suorakaiteenmuotoinen Kissanmaan aukio. Se on suunniteltu asuinalueen keskuksiksi. Aukiota ympäröivien kerrostalojen pohjakerroksissa sijaitsivatkin aina 1980-luvulle asti alueen tärkeimmät liikehuoneistot, pankki, posti, neuvola ja baari. Keskusaukiolla on myös merkitystä alueen asukkaiden identiteetin muodostumiselle. Pieneen, helposti hahmotettavan ja selkeäkeskustaiseen kaupunginosaan uusikin asukas tutustuu nopeasti ja oppii identifioimaan itsensä kissanmaalaiseksi.

Kissanmaan omakotialueelle tyypillinen väljästi rakennettu kaupunkikuva perustuu suurelta osin asuinrakennusten sijoitteluun. Valtaosa asuinrakennuksista on sijoitettu tonteille porrastaen niin, että joka toinen talo on kadun varressa ja joka toinen keskellä tonttia. Kaduilla liikkuessa sisempänä olevat rakennukset jäävät edempänä olevien taakse, jolloin syntyy vaikutelma vielä suuremmista puutarhatonteista ja harvempaan rakennetusta alueesta, kuin se todellisuudessa on.

Omakotialueen yhtenäisen ilmeen keskeinen tekijä ovat olleet tiukat rakennusmääräykset. Jyrkkäkattoiset, 1950-luvun alkupuolen omakoti- ja paritalot on sijoitettu tonteille päätä kadulle päin, jolloin rakennusten pieniä kokoeroja ei juuri huomaa. Asemakaava-

määräyksissä niiden räystäskorkeudeksi on säädetty 4,5m ja kattokaltevuudeksi 1:1. Katemateriaalina tuli käyttää tiiltä. Tontinhaltijat velvoitettiin lisäksi rajaamaan tonttinsa orapihlaja-aidalla.

Ensimmäistä asemakaavaa täydennettiin vuonna 1954 Ansakadun, Riistakadun, Ritakadun ja Sopulinkadun varsien omakotitalotonteilla sekä alueen itäkulman yleisen rakennuksen tontilla, johon aikanaan rakentuivat Tays:n sädehoitokoti ja myöhemmin iho- ja sukupuolitautilien osastot. Kuten alla olevasta kartasta voi nähdä, kaavan laajennusosa noudattaa pääosin ensimmäisen asemakaavan suunnittelun periaatteita. Mm. katujen kaartuminen luonnonmuotojen mukaisesti ja asuinrakennusten sijoittaminen tonteille porrastaen toistuu myös kaavan laajennusosassa. Kaavan on suunnitellut arkkitehti Pirkko Nieminen, joka on vastannut myös samaan aikaan tehdystä Messukylän yleissuunnitelmasta.

Kissanmaan toinen, täydentävä asemakaava on vuodelta 1954. Siinä kaavoitettiin alueen itäreunaan, ensimmäisen asemakaavan jatkoksi Ansakadun, Riistakadun, Ritakadun ja Sopulinkadun asuintontit. Kaava noudattelee suunnittelultaan paljolti ensimmäisen asemakaavan henkeä. Kartta: Tampereen kaupunki, Suunnittelupalvelut.

1.3 Rakentaminen käynnistyy

Kissanmaan rakentaminen käynnistyi omakoti- ja paritaloista. Tieto tonttien vuokraamisesta Kissanmaalla alkoi levitä vuoden 1951 syksyllä lehti-ilmoitusten ja puheiden perusteella. Alkuvaiheessa tontteja tuli jakoon 92, joita haki hämmästyttävät 450 hakijaa. Hakijoiden suuri määrä selittyi paitsi omakotirakentamisen suosiolla myös harvinaisella

mahdollisuudella päästä pienelläkin pääomalla rakentamaan verrattain lähelle kaupungin keskustaa. Tontit jaettiin vuokrattaviksi pääasiassa sosiaalisten näkökohtien perusteella. Päätökseen vaikuttivat hakijan asunto-olot, perhesuhteet ja asunnontarve. Alueella paltaviljelyä harjoittaneet hyväksytyt tontinhakijat saivat valita tontin alueelta. Jotkut pääsivät näin rakentamaan viljelemälleen palstalle. Hyväksytyt hakijat olivat pääasiassa tavallista työväestöä. Joukossa oli paljon rautatieläisiä, metallimiehiä, asentajia sekä rakennus- ja sekatyömiehiä.

Kissanmaan rakentaminen käynnistyi nopeasti keväällä 1952. Alueelle rakennettiin nopeasti tiet ja kaupungin vesi- ja viemäriverkosto. Taloudellinen tilanne oli varsin kireä, eikä valtaosalla rakentajista ollut juurikaan etukäteissäästöjä. Lainojen osuus rakentamisen kokonaiskustannuksista oli keskimäärin 80%, josta puolet oli matalakorkoista Aravalainaa ja puolet normaalikorkoista pankkilainaa. Oman työn osuus rakentamisessa oli korkea. Moni rakentajista joutui kuitenkin luopumaan rakentamisesta kesken urakan varojen ehydyttyä.

Omakoti- ja paritalojen rakentamiseen käytetty aika vaihteli puolesta vuodesta useampaan vuoteen. Perustusten teko kesti yleensä 1-2 kuukautta ja ulkokuori valmistui noin neljässä kuukaudessa. Ensimmäiset kissanmaalaiset pääsivät muuttamaan usein puolivalmiisiin taloihin jo joulukuun 1952. Usein kellaritilat, ulkovuoraukset ja -maalaukset olivat vielä tekemättä ja sisätilatkin viimeistelemättä. Rakennuksissa oli kuitenkin alusta alkaen wc ja vesijohto. Myös sauna rakennettiin mahdollisimman pian. Lämmin vesi saatiin useimpiin taloihin 1960-luvulle tultaessa. Tuolloin myös valtaosa taloista oli jo keskuslämmitteisiä. Sähköheloja taloihin ei alkuvaiheessa saanut asentaa heikkotehoisten muuntajien vuoksi, kuin poikkeusluvalla. Poikkeuslupan saivat mm. työssäkäyvät äidit, joilla ei katsottu olevan aikaa valmistaa ruokaa puuhellalla.

Vasemmalla: Omakotitaloja Ahmankadun varrella keväällä 1953. Etualalla Ahmankatu 15 kuvattuna Sundenkadun risteyksestä kohti pohjoista. Kuva: Tampereen museot/ Kuva-arkisto.

Oikealla: Tapiolanpuisto ja omakotitaloja Karhunkadun loppupäässä 1950-luvun puolivälissä. Kuva: Tampereen museot/ Kuva-arkisto.

Rivi- ja kerrostalojen rakentaminen käynnistyi hieman omakoti- ja paritaloja hitaammin, mutta eteni varsin nopeasti. Ensimmäisten rakennusten rakennustyöt pääsivät alkuun vuonna 1953 ja pääosa rakennuksista oli valmistunut vuoteen 1956 mennessä. Viimeinen 1950-luvulla kaavoitettu kerrostalo, Kissanmaan aukion reunassa sijaitseva nelikerroksinen rakennus (Kissanmaankatu 9) valmistui vuonna 1961.

Vasemmalla: Vastavalmistunut kerrostalo osoitteessa Sudenkatu 4 1950-luvun lopussa.
Oikealla: Vastavalmistunut As Oy Kissanmaan rivitalojen G-talo vuonna 1955. Kuva: Kirsi Kaivanto.

1.4 Alueen kehitys 1960-luvulta nykypäiviin

Kissanmaan kaksi 1950-luvun alun asemakaavaa määrittävät alueen perusrakenteen ja niissä kaavoitetut alueet rakentuivat nopeasti 1960-luvun alkuvuosiin mennessä. Sen jälkeen kaavoitettua uutta rakennuskantaa on Kissanmaalla hyvin vähän ja sekin sijoittuu pääasiassa alueen reunoille. Kissanmaan koilliskulmaan on rakennettu Insinööriopiskelijatalojen ryhmä (1974-2007) ja itäreunaan 1980-luvun alussa Nallenpuistoa ympäröivät Ketunkadun omakotitalot ja Hukankadun rivitalot. Eteläosaan on rakennettu Kissantasuisiksi kutsuttujen kerrostalojen ryhmä (1965-) sekä Hakametsän jäähalli (1964-), tennishalli (1983) ja lämpökeskus (1994-). Lisäksi Kissanmaankadun varteen on 1970-luvulla rakennettu Baptistikirkko asuntoloihin sekä sen eteläpuolelle 1980-luvulla Kissanmaan erityispäiväkotit. Kissanmaan uusimmat rakennukset ovat vuonna 1990 rakennettu yksittäinen omakotitalo osoitteessa Sopulinkatu 15 sekä insinöörioppilastalojen keväällä 2007 valmistunut B-talo. Asuinalueen muutosta kuvataan myös seuraavassa Kuvaliitteessä 2.

Alueen väestörakenne on muuttunut vuosien kuluessa melkoisesti. Omakoti- ja paritalojen rakentajat ovat ikääntyneet, uusia perheitä on tullut tilalle. Omakotialueen väestömäärä kääntyi 1960-luvulla laskuun. Kerrostaloalueella lasku ajoittui 1960-luvun puoliväliin. Syynä on sekä pienentynyt perhekooko että ennen kaikkea vuokralaisten määrän vähentyminen alueella. Myös väestön sosiaalinen rakenne on muuttunut. Aiemmin työläisvaltainen asuinalue on 1970-luvulta alkaen muuttunut yrittäjä- ja toimihenkilövaltaiseksi.

Kenties suurimmat muutokset alueella ovat liittyneet palveluihin. Ensimmäinen kauppa aloitti toimintansa Kissanmaalla vuonna 1949 Hipposkylässä. Toinen avattiin Ahmankatu 19:ssä vuonna 1953. Alueen palvelut kasvoivat nopeasti ja kerrostalojen pohjakerrosten liikehuoneistot tarjosivat niille hyvät tilat. Rakentamisen edetessä ja väestön lisääntyessä

alueelle saatiin 1960-luvun alkuvuosina myös julkisia palveluita, kuten posti, apteekki ja neuvola. Vielä 1980-luvun alussa alueella oli 25 palveluntarjoajaa, mm. yli 10 kauppaa, autokorjaamo, partureita ja kampaamoja, huoltoasema, baari, apteekki, posti ja yleinen sauna. Nykyisin palveluista on enää jäljellä kourallinen: kampaamoja ja partureita, pyöräliike, pizzeria, kiosk, lähikauppa ja autokoulu sekä joitakin pienyrityksiä. Julkiset palvelut ovat neuvolaa lukuun ottamatta kadonneet. Alueen elinvoimaisuuden säilymiseksi jäljellä olevien palvelujen säilyminen on olennaista, etenkin alueen vanhemmalle väestölle.

Suurimmat maankäytölliset muutokset Kissanmaalla ovat liittyneet liikennejärjestelyihin. Alueen pääväyläksi suunniteltu Hippoksenkatu jouduttiin katkaisemaan pohjoispäästään 1980-luvun alussa Kekkosen tien rakennustöiden yhteydessä. Muutoksen seurauksena liikenne ohjautui alueen rauhallisemmaksi kokoojaväyläksi suunnitellulle Kissanmaankadulle. Kadun liikennemäärät kasvoivat merkittävästi, sillä Kissanmaan omien asukkaiden lisäksi kadulla on myös runsaasti läpikulkuliikennettä Uudenkylän ja Takahuhdin asuinalueilta. Hippoksenkatu jatkui tuolloin suoraan nykyisen Takahuhdintien katulinjaan.

Kissanmaankadun läpikulkua koitettiin vähentää 1980-luvun loppupuolella ja 1990-luvuilla muuttamalla Takahuhdintien linjausta. Paikalle rakennettiin päiväkotia ja Tartonpuisto, jotka katkaisivat suoran Kissanmaata halkovan katulinjan. Tähän muutokseen liittyy myös yhden kissanmaalaisrakennuksen purkaminen. Nykyisen Tartonpuiston paikalla sijaitsi aiemmin vuonna 1964 rakennettu Union-huoltoasema ja kahvio. 1990-luvun puolivälissä purettu huoltoasema on toistaiseksi ainoa Kissanmaalta purettu rakennus.

Nykytilassaan Kissanmaa on varsin viehättävä ja vihreä asuinalue, joka on toteutunut mallikkaasti 1950-luvun alun kaavasuunnitelmien mukaisesti. Valtaosa rakennuskannasta on syntynyt nopeasti 1940-luvun lopun ja 1960-luvun alun välisenä aikana ja on sen vuoksi on hämmästyttävän yhtenäistä. Meurmanin periaatteita on Kissanmaalla noudatettu niin tunnollisesti, että aluetta voidaan koko maatakin ajatellen pitää huomattavana esimerkkinä toisen maailmansodan jälkeen vallinneista suunnitteluhanteista.

2 Yhtenäinen kaupunkikuva

2.1 Katutilat ja näkymät

Lyhyessä ajassa ja onnistuneesti suunniteltua asemakaavaa noudattaen rakennettu Kissanmaa on viihtyisä ja kaupunkikuvaltaan hyvin yhtenäinen asuinalue. Alueen yhtenäisyyteen vaikuttavat monet säännönmukaisuudet ja harkitut yksityiskohdat, joita seuraavaksi kuvataan tarkemmin. Kaupunkikuvallisia elementtejä on kuvattu myös kuvaliitteessä 2 (s. 21).

Yksi Kissanmaan kaupunkikuvalle tyylipillinen piirre on yhtä aikaa selkeä ja maaston muotoja mukaileva katuverkko, mikä helpottaa alueen hahmottamista ja tekee siitä samalla inhimillisen. Kaartuilevat kadut ja rakennusten yhtenäiset ja porrastetut rivistöt luovat kiintoisia kadunvarsinäkymiä. Tontit ja katutila on pääosin rajattu orapihlaja-aidoilla. Pensasaidat, portit ja kapeat ajotiet jäsentävät katunäkymää.

Kerrostaloalueella yleisilme on selkeä ja kaupunkimainen. Rakennusten sijoittelulla on pyritty helpottamaan alueen hahmottamista. Pääväylien varren kerrostalot on sijoitettu kadun suuntaisesti korostamaan katujen suoraa linjaa. Hippoksenkadun ja Sudenkadun kulman talot tekevät poikkeuksen, ne on sijoitettu päädyt pääkadulle, eli Hippoksenkadulle päin. Niiden tarkoituksena on korostaa tärkeän Kissanmaan aukiolle, koko kaupungin keskuksena johtavan yhdyskadun, Sudenkadun alkua.

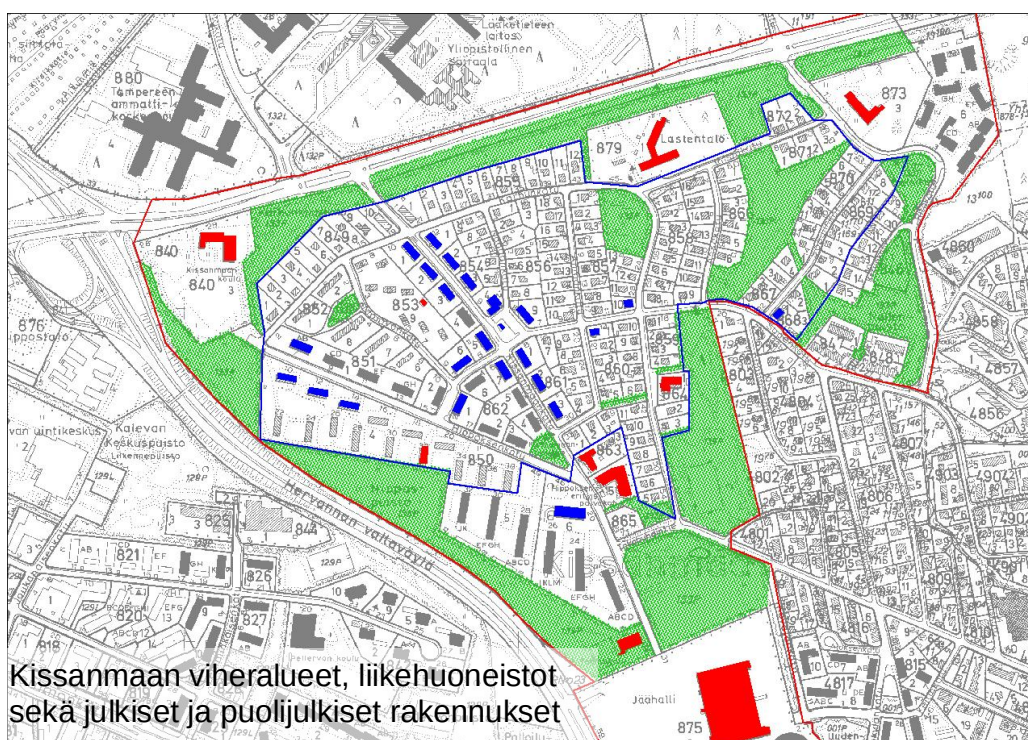
Omakotialueen yhtenäisen ilmeen keskeinen tekijä ovat rakennusten päätyjen ja jyrkkien satulakattojen ryhdikkäät linjat. Niiden taustalla ovat olleet tiukat kaavamääräykset, joissa räystäskorkeudeksi on säädetty 4,5 m ja kattokaltevuudeksi 1:1. Katemateriaalina tuli käyttää tiiltä. Katemateriaalina on 1980-luvun lopulta alkaen yleistynyt tiilijäljitelmä pelti, joka ei tummana, kiiltäväpintaisena ja modernina materiaalina sovi yhtä hyvin 1950-luvun alkupuolen rakennuksiin. Omakoti- ja paritalot on lisäksi sijoitettu tonteille pääosin päätykadulle päin, jolloin rakennusten pieniä kokoeroja ei juuri huomaa. Vaihtelua säännönmukaisuuteen tuovat julkisivumateriaalit, joista yleisimmät ovat roiskerappaus ja peiterimoitettu pystylauditus.

Rakennusten sijoittelu on huomionarvoista myös omakotialueen katujen risteyskohdissa. Sudenkadun kadunkulmiin omakotialueen keskelle on sijoitettu joitakin kaksikerroksisia pienkerrostaloja merkitsemään keskeisiä kadunkulmia. Sivukatujen, kuten Ahmankadun, Näädänselänkadun ja Majavankadun pohjoispäihin on kuhunkin puolestaan sijoitettu risteävän Karhunkadun omakotitalot, jotka toimivat selkeinä pääteaiheina sivukaduille.

Asuinalueen kaupunkikuva syntyy juuri edellä mainituista yksityiskohdista ja säännönmukaisuuksista, jotka ovat Kissanmaalle luonteenomaisia. Alueen omaleimaisen ilmeen säilymiseksi olisi tärkeää säilyttää nämä piirteet, jotka tekevät Kissanmaasta yhtenäisen ja tunnistettavan. Rakennusten yhteneväinen mittakaava ja muoto, rakennusten säännöllinen sijoittelu tonteilla ja vehreät katunäkymät tulisi säilyttää ennallaan.

2.2 Viheralueet, metsät ja puistot

Viheralueet, puistot ja luonnontilaiset metsäalueet rajaavat Kissanmaata kaikilta sivuilta erottaen sen selkeästi omaksi kaupunginosakseen. Lisäksi alueella on lukuisia pieniä puisto- ja metsäalueita asuinkiinteistöjen lomassa. Viheralueet on kuvattu alla olevassa kartassa. Valokuvia viheralueista on kuvaliitteessä 2 (s. 22).

Kissanmaan viheralueet, puistot ja luonnontilaiset metsät on korostettu karttaan vihreällä. Niiden merkitys alueen kokonaisuudelle on ensiarvoinen, ne toimivat paitsi asukkaiden virkistysalueina myös kaupungin osan rajojen selkiyttäjinä. Kartta: Tampereen kaupunkimittaus. Muokkaus Pirkanmaan maakuntamuseo/ Hannele Kuitunen.

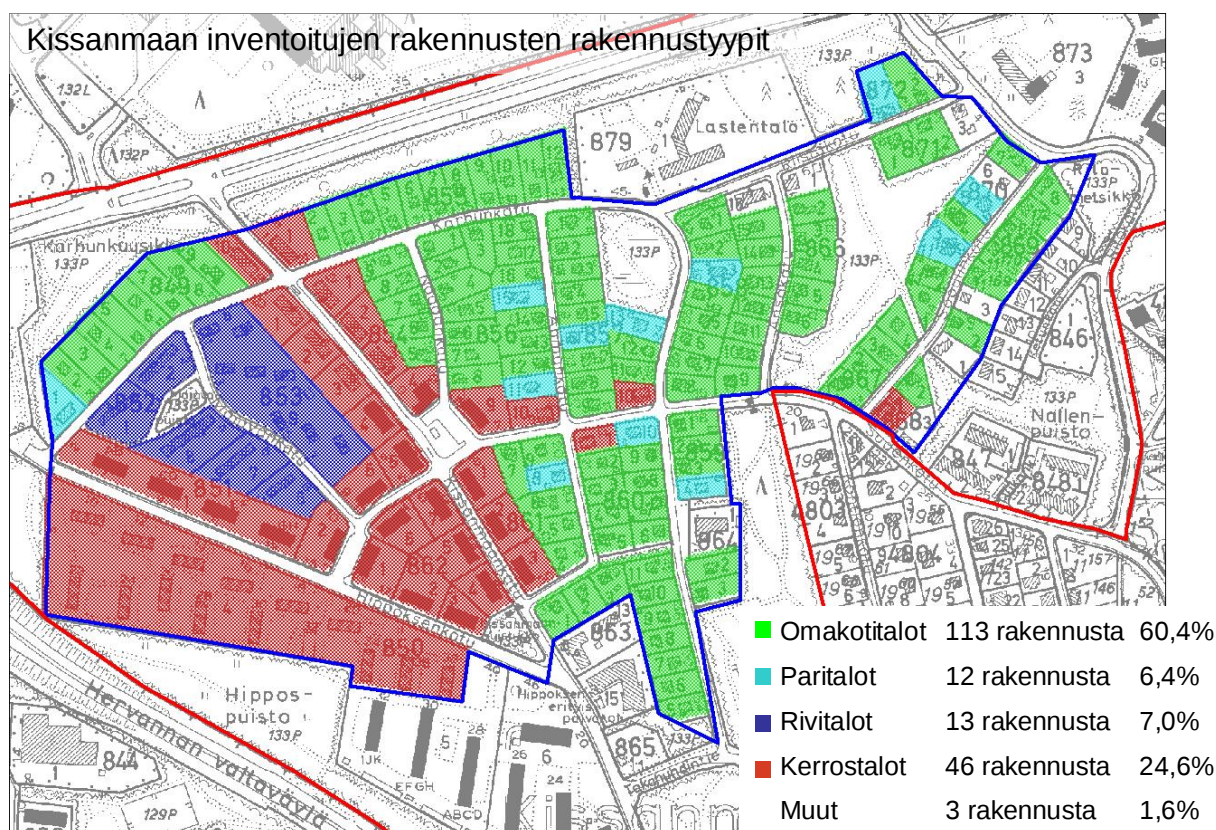
Kaupunginosan suurin yleinen puisto on Tapiolanpuistona tunnettu puistoalue, jota rajaavat Sudenkatu, Karhunkatu, Takahuhdintie ja Kontionkatu. Puiston hoidetussa alaosa on hiekkakenttä ja leikkipuisto ja Sudenkatua kohti nousevassa pohjoisosassa puoli-hoidettua mäntymetsää. Männyt ovat alueen alkuperäistä puustoa ja kertovatkin ainutlaatuisella tavalla alueen luonteesta ennen asuinalueen syntyä. Muita alkuperäistä puustoa kasvavia alueita ovat mm. Karhunkuusiksi nimetty puistikko Kissanmaan koulun itäpuolella sekä Ansakadun ja Sopolinkatujen välinen luonnontilainen metsäalue.

Kissanmaan viheralueista vain osa on virastokartassa tai luonnossa nimetty. Nimitaulut löytyvät vain Kissanmaan itäosissa sijaitsevasta 1980-luvulla perustetusta Nallenpuistosta ja jäähallin edustalla olevasta 1990-luvulla rakennetusta Tartonpuistosta. Puistojen nimeäminen olisi hyvä toteuttaa koko alueella yhtenevillä kaupunkiympäristöön paremmin sopivilla metallisilla nimikylteillä. Lisäksi viheralueiden virkistyskäyttöä voisi tehostaa esimerkiksi yhteistyössä alueen asukkaiden kanssa.

Puistojen veroinen viherelementti Kissanmaalla ovat asuinkiinteistöjen puutarhat. Samanaikaisesti istutettujen ja vuosien kuluessa rehevöityneiden pihojen kasvillisuus on myös lajistoltaan samankaltaisia, mistä johtuen pihojen ilme on muodostunut melko yhtenäiseksi. Pihoilla kasvaa yhä paljon alkuperäistä puustoa, vanhoja omenapuita, marjapensaita ja kukkivia perennoja. Joukossa on kuitenkin myös joitakin moderneja pihoja, joiden betonikivipengerrykset, pihalaatoitukset ja kasvillisuus poikkeavat voimakkaasti tyypillisistä kissanmaalaispihoista. Puutarhamaisten vehreiden pihojen sekä alkuperäisen puuston säilyminen olisi kuitenkin alueen yleisilmeen kannalta erityisen tärkeää.

2.3 Kissanmaan yhtenäiset aluekokonaisuudet

Kissanmaalta ei oikeastaan voida erottaa muuta aluetta paremmin alkuperäisessä asuunsa säilyneitä tai arkkitehtuuriltaan merkittävämpiä alueita, mikä kertoo omalta osaltaan alueen yhtenäisyydestä. Asuinrakennukset sijoittuvat kuitenkin Kissanmaalla tyypeittäin muodostaen kolme selvästi erottuvaa ja piirteiltään hieman poikkeavaa osa-aluetta. Rakennustyyppien muodostamat alueet on kuvattu alla olevassa kartassa.

Kissanmaan rakennustyyppit muodostavat alueelle selvästi hahmottavat alueet: punaisen kerrostalojen alueen, violetin rivitaloalueen ja vihreän ja vaaleansinisen omakoti- ja paritalojen alueen. Kartta: Tampereen kaupunkimittaus. Muokkaus Pirkanmaan maakuntamuseo/ Hannele Kuitunen.

Kerrostalojen kaupunkimainen alue muodostuu Kissanmaankadulle, Hippoksenkadulle ja Sudenkadun alkupäähän, jonne on kaavoitettu 2- ja 3-kerroksisia kerrostaloja. Rivitalot on keskitetty Kissanmaan luoteisosaan Karhunkadun alkupäähän ja Majavankadun varrelle. Muutoin alue on kaavoitettu omakoti- ja paritalotonteiksi. Alueen rakennustyyppisiä kuvaavassa kartassa edellisellä sivulla (s.19) laajaa omakotitalojen aluetta täplittävät yksittäiset paritalot, mutta kaupunkikuvassa paritalot eivät juuri erotu ympäröivistä omakotitaloista. Kissanmaan asuinrakennuksia kuvataan tarkemmin seuraavassa luvussa.

3 Asuinrakennukset

Tutkimuksen puitteissa inventoitiin Kissanmaan 1940-luvun lopun ja 1960-luvun alun välisenä aikana rakennetut asuin kiinteistöt. Inventointialueeseen kuului yhteensä 162 kiinteistöä ja 187 rakennusta. Inventoidut kohteet selviävät tarkemmin raportin lopussa olevista liitteistä: Karttaliite 2: Inventoidut kohteet, Luettelo 1: Inventoidut kohteet ja Taulukko 1: Inventoinnin ulkopuolelle jätetyt kiinteistöt.

Nopeassa tahdissa, noin 15-vuoden aikana syntynyt rakennuskanta on tyyllisesti hyvin yhtenäistä. Asuinrakennuksista voidaan kuitenkin selkeästi erottaa neljä tyyppiä: omakotitalot, paritalot, rivitalot ja kerrostalot. Näitä kutakin tyyppiä ominaispiirteineen käsitellään tässä luvussa erikseen. Rakennustyytit on kuvattu myös kuvaliitteissä 3-6 sivuilla 32-35. Viimeisessä alaluvussa 3.5 Arkkitehtoniset piirteet ja rakennusmateriaalit käsitellään lisäksi kaikille aikakauden asuinrakennuksille tyypillisiä piirteitä, kuten julkisivuja, ikkunoita, ovia ja rakennusmateriaaleja.

3.1 Omakotitalot

Kissanmaan inventoiduista asuinrakennuksista noin 60 prosenttia on omakotitaloja. Rakennusajan perusteella omakotitaloista voidaan erottaa kaksi tyyppiä, ennen 1950-luvun puoliväliä ja sen jälkeen rakennetut omakotitalot. Molemmat ovat valtaosin rungoltaan lyhyen suorakaiteen muotoisia, puolitoistakerroksisia ja satulakattoisia. Eroavaisuuksia löytyy rakennusten koosta ja julkisivujen yksityiskohdista.

Lukumääräisesti eniten Kissanmaalla on ensimmäisen asemakaavan jälkeen, 1950-luvun alussa rakennettuja omakotitaloja. Ne sijaitsevat Karhunkadun, Ahmankadun ja Näädänkadun varsilla. Rakennukset ovat rungoltaan lyhyen suorakaiteen muotoisia, kooltaan keskimäärin 8x10 metriä. Niiden runko on rankorakenteinen lukuun ottamatta Karhunkatu 18:ssa sijaitsevaa yksittäistä täystiilitaloa.

Talot on sijoitettu tonteille porrastetusti, joka toinen tontin keskelle ja joka toinen kadun reunaan, pääty kadulle päin, jolloin rakennusten pieniä kokoeroja ei juuri huomaa. Poikkeuksena Karhunkadun alkupään parittomin numeroin numeroidut omakotitalot 1-17, jotka on sijoitettu pitkä sivu kadulle päin. Karhunkadun alkupään tontit oli varattu kaupungin virkamiehille, kuten rakennusmestareille ja kaavoittajalle. Rakennukset sai poikkeuksellisesti toteuttaa vapaammin omien suunnitelmien mukaisesti. Korttelissa on mm. muutamia 1960-luvun rakennuksia muistuttavia omakotitaloja, joiden rakennusmassa on moniulotteinen ja joissa on selvästi runsaammin ulokkeita, kuten erkkereitä ja parvekkeita. Räystäskorkeudeksi on kaavassa säädetty 4,5 metriä ja kattokaltevuudeksi 1:1. Poikkeuksena jo edellä mainitut Karhunkadun alkupään omakotitalot 1-17. Koko korttelissa kattokulma on loivempi, 1:1½.

Kissanmaan toisen asemakaavan jälkeen, 1950-luvun puolivälin ja 1960-luvun vaihteen välisenä aikana rakennetut omakotitalot eroavat ensiksi mainituista selkeimmin kooltaan, mutta myös rakennusmateriaaleissa on eroja. Talot ovat kooltaan hieman suurempia keskimäärin 9x12 metriä. Valtaosa taloista on yhä rankorakenteisia, mutta joukossa on myös muutamia harkkomuurattuja, betoniväli pohjaisia omakotitaloja. Aikakauden talot sijaitsevat Ansakadun, Riistakadun ja Sopolinkadun varsilla. Ansakadun länsipuolta lukuun ottamatta omakotitalojen kattokulmaksi on kaavassa määritelty loivempi 1:1½. Räystäskorkeus vaihtelee ja näiden omakotitalojen joukossa onkin myös muutamia yksikerroksisia omako-

titaloja, joiden ullakkotilat on jätetty kokonaan rakentamatta. Talot sijaitsevat osoitteissa Ansakatu 7 ja 11 sekä Sudenkatu 19.

Kaikissa Kissanmaan omakotitaloissa on satulakatot, jotka alkujaan ovat olleet betonitiilikatettuja. Rakennustarkastajan ohjeissa määrättiin lisäksi ulkoverhouksen sekä muiden rakennusosien väristä. Esimerkiksi Karhunkadun ja Näädänselänkadun varrella kadunpuoleinen talo tuli maalata vaalean vihreäksi ja sisempänä tontilla sijaitseva talo ruskeaksi. Tätä alkuperäistä värimaailmaa ei enää voi Kissanmaalla havaita, sillä rakennusten värejä on vuosien kuluessa muutettu. Aikakaudelle tyypilliset värit ovat kuitenkin olleet melko vaaleita, mikä olisi hyvä ottaa huomioon jatkossa rakennuksia uudelleen maalattaessa.

Kerrosluvultaan rakennukset ovat kellarillisia ja muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta puolitoista kerroksisia, eli niissä on täysikokoinen kellari, asuinkerros ja ullakko, jonne pääsääntöisesti oli sijoitettu vuokralaisasunto. Aikakauden aravalainsäädäntö edellytti lainansaajat osaltaan helpottamaan vallitsevaa asuntopulaa ja rakentamaan omakotitaloon vuokralaisasunnon sekä pitämään vuokralaista vähintään 10 vuotta rakennuksen valmistumisen jälkeen. Nykyisin lähes kaikkien talojen vuokralaisasunnot on yhdistetty pääasuin-kerrokseen. Muutamat yksittäiset, tasokkaammat omakotitalot on jo alkujaan rakennettu yhden perheen käyttöön.

Pohjaratkaisultaan omakotitalot ovat yksinkertaisia ja hyvin samantyyppisiä. Pääkerroksessa on useimmiten eteinen, keittiö ja 2-3 huonetta. Huoneet kiertävät keskellä sijaitsevaa hormia. Ullakkokerroksessa on 1-2 huonetta ja keittiö tai keittokomero. Asuntojen erilliset sisäänkäynnit ovat usein säilyneet, vaikka ullakon vuokralaisasunto olisikin otettu oman perheen käyttöön. Sisäänkäynnit asuntoihin voi olla sijoitettu erilleen tai vierekkäin. Tyypillisin on ratkaisu, jossa molempien asuntojen ovet ovat vierekkäin umpi- tai avokuisilta. Erilleen sijoitetut sisäänkäynnit on usein sijoitettu eri sivuille rakennusta.

Yhtenäisestä ilmeestään huolimatta Kissanmaan omakotitaloja ei ole rakennettu tyyppi- ja rakennusvalvonnan arkiston alkuperäisten rakennuslupapiirustusten mukaan suunnittelijoita on ollut runsaat 50. Näistä 29 on suunnitellut vain yhden rakennuksen ja loput useampia. Useimmin suunnittelijana esiintyy Olavi J. Hallanvaara, joka työskenteli Aravahallituksen tarkastajana. Hallanvaara asui itsekin Kissanmaalla, suunnittelemassaan talossa, osoitteessa Karhunkatu 7. Hallanvaaran suunnittelemissa taloissa on yhteensä 16. Toiseksi eniten rakennuksia (11 kpl) on suunnitellut rakennusmestari Väinö Salmela. Rakennusten suunnittelijat selviävät tarkemmin raportin lopussa olevasta liitteestä Taulukko 2: Inventoitujen omakoti- ja paritalojen suunnittelijat.

Rakennuksissa on ajan tyylin mukaisesti melko vähän ulokkeita, useimmissa ainoastaan kuisti. Erkkerit, ulkonevat ikkunat, tuuletusparvekkeet ja muut ulokkeet lisääntyvät lähes tyttäessä 1960-lukua. Alkuperäiset parvekkeet ovat poikkeuksetta pieniä betoni- tai puurakenteisia tuuletusparvekkeita, joiden kaiteet ovat maalattua taivutettua metalliputkea ja pystypinnat usein koristeellisesti taivutettuja. Joihinkin taloihin on vuosien kuluessa rakennettu isokokoinen parveke kuistin päälle tai katettu terassi ensimmäiseen kerrokseen. Tällaiset muutokset eivät erityisen hyvin sovi aikakauden taloihin. 1950-luvun omakotitalojen sisä- ja ulkotilat olivat tiukasti rajattuja, eivätkä oleskelutilat kuistia lukuun ottamatta jatkuneet ulos terasseille, parvekkeille tai patioille.

Omakotitaloissa yleisin vuosien kuluessa tehty muutos on kylmien ullakon lapetilojen ottaminen asuinkäyttöön. Asuintilan laajentamisen yhteydessä on usein myös päädytty kattoikkunoiden rakentamiseen. Kattoikkunat eivät kuitenkaan kuulu aikakauden rakennuksiin. Lisäksi niiden merkitys ullakkotilojen valaisijoina on usein varsin vähäinen. Tästä syystä kattoikkunoiden, etenkin rakennuksen muotoa muuttavien katon pystyikkunoiden tai

kaaveleiden rakentamiseen tulisi suhtautua kielteisesti. Kattoikkunoita ei tulisi rakentaa ainakaan kadunpuoleisiin katonlappeisiin. Lisätilaa rakennuksiin on saatu perinteisesti myös laajentamalla. Kooltaan merkittäviä, rakennuksen muotoa muuttaneita laajennuksia on Kissanmaalla toistaiseksi melko vähän, vain runsaassa kymmenessä omakotitalossa. Koska laajennus muuttaa asuinrakennuksen muotoa ja rikkoo Kissanmaalle ominaisen rakennusten porrastetun sijoittelun tulee laajennuksiin alueella suhtautua erittäin kielteisesti.

Rakennusten säännöllinen ylläpito, kunnostaminen ja korjaaminen on luonnollisesti kiinteistön omistajan vastuulla. Rakennusten kulttuurihistoriallisten ominaispiirteiden säilymisen kannalta vanhan rakennuksen omistajan olisi hyvä tietää että, "ajan henki" näkyy pienissä yksityiskohdissa, kuten alkuperäisissä portaissa, kaiteissa, räystäänaalutissa, ikkunoissa, ovissa, ovikelloissa, ovenkahvoissa jne. Tällaisten pientenkin yksityiskohtien säilyminen on kokonaisuuden kannalta merkittävää.

3.2. Paritalot

Kissanmaan inventoiduista rakennuksista 6,4 prosenttia on alunperin suunniteltu paritaloiksi. Paritaloja ei ole ryhmitelty erikseen, vaan ne sijaitsevat hajallaan omakotitalojen välissä Ahmankadun, Karhunkadun, Riistakadun ja Sopulinkadun varsilla. Rakennukset ovat rungoltaan suorakaiteen muotoisia, rankorakenteisia, puolitoista kerroksisia ja satulakattoisia. Ne muistuttavatkin omakotitaloja siinä määrin, että kadulta niitä ei useimmiten voi suoralta kädeltä tunnistaa paritaloiksi. Talotyyppi paljastuu vasta tontilla rakennusta kierrettäessä omakotitaloa pidemmästä rungosta ja kahdesta identtisestä kuistista. Tästä johtuen kaikki edellisessä omakotitaloja käsitelleessä alaluvussa mainitut seikat pätevät myös paritaloihin.

Kissanmaalaisissa paritaloissa asunnot ovat useimmiten täysin yhdenvertaiset, pohjaratkaisultaan toistensa peilikuvat. Asuinhuoneet oli suunniteltu pääkerrokseen ja ullakolle, kellaritilat olivat usein yhteiset. Tilanjaoltaan Kissanmaan paritalot edustavatkin 1920-30-luvulle ominaista pientaloasumisen perinnettä. Vastaavan tyyppisiä paritaloja on paljon esim. Petsamossa.

Paritalot ovat suunnittelultaan selkeämmin yksilöllisiä kuin alueen omakotitalot. Sisäänkäynnit asuntoihin on voitu sijoittaa joko rakennuksen päätyihin, yhteiselle kuistille rakennuksen toiselle sivulle tai kahdelle identtiselle kuistille rakennuksen sivulle tai sen kulmiin. Yksityiskohdiltaan paritalot kuitenkin muistuttavat täysin omakotitaloja.

Vaikka paritalot on Kissanmaalla suunniteltu kahden perheen taloiksi, oli tyypillistä, että ullakkokerroksen tilat olivat alkuvaiheessa vuokralaisten käytössä. Vuokralaisten pito ullakon asunnossa on kuitenkin ollut lyhytaikaista ja päättynyt viimeistään 1960-luvun aikana. Myös kokonaiset paritaloasunnot ovat ajoittain olleet vuokrattuna, mikä on aiheuttanut asukkaiden tiheämpää vaihtumista omakotitaloihin verrattuna.

Paritalojen asunnot ovat omakotitaloihin verrattuna pienempiä, mistä johtuen merkittävin niitä koskeva muutos on ollut asuntojen yhdistäminen. Useimmat paritalot on vuosien kuluessa yhdistetty yhden perheen käyttöön, jolloin taloon on saatettu tehdä merkittäviäkin sisätilamuutoksia. Ulkoiset muutokset ovat kuitenkin olleet varsin pieniä, jopa vähäisempiä kuin omakotitaloissa, paritaloja ei mm. ole laajennettu. Kulttuurihistoriallisen kertovuuden kannalta olisi eduksi, että paritaloasuntoja ei yhdistettäisi tai ainakaan muutettaisi niiden ulkomuotoa.

3.3. Rivitalot

Kissanmaan inventoiduista rakennuksista rivitaloja on 7 prosenttia. Rivitalot sijaitsevat selvärajaisella alueella Karhunkadun alkupään ja Majavankadun varrella. Rivitalot jakautuvat 6 kiinteistön alueelle, viidessä kiinteistössä on vain yksi asuinrakennus ja As Oy Kissanmaan rivitalojen kiinteistössä 8 asuinrakennusta sekä yhtiön yhteinen pesutupa ja sauna-rakennus.

Kaikki rivitalot ovat loivan satulakattoisia, kellarillisia, puolitoistakerroksisia rakennuksia. Asuinitilat on jaettu Majavankatu 4:n talonmiehen asuntoa lukuun ottamatta kahteen kerrokseen. Kellaritilat ovat pääsääntöisesti olleet alunperin taloyhtiön yhteisiä. Asuntoja taloissa on 4-7. Rakennukset ovat rungoltaan suorakaiteen muotoisia ja useimmiten porrastettuja yhden tai kahden asunnon osiin. Asuntojen välissä on tiilirakenteiset palomuurit, jotka on jätetty julkisivuissa näkyviin. Sisäänkäynnit asuntoihin ovat avonaiset ja kattamattomat.

Rivitalot ovat As Oy Kissanmaan rivitaloja lukuun ottamatta hyvin yksilöllisiä ja niiden suunnittelijana on useimmiten arkkitehti. Majavankatu 8 rivitalon on suunnitellut eläkkeelle jäänyt kaupunginarkkitehti Bertel Strömmer. Vuonna 1955 rakennettu talo edustaa kissanmaalla ainutlaatuista aloittelevaa elementtirakentamista, sillä rakennuksen välipohja on rakennettu betonielementeistä. Arkkitehtuuriltaan huomattava on myös E. Murajan suunnittelema Majavankatu 4:n rivitalo. Erityisesti mainittakoon sen hieno sisätilaratkaisu, jossa olohuone on nykyisin varsin suosittu tyylin mukaisesti koko rakennuksen korkuinen. Rivitalojen suunnittelijat selviävät tarkemmin raportin lopussa olevasta liitteestä Taulukko 3: Inventoitujen rivi- ja kerrostalojen suunnittelijat.

As Oy Kissanmaan rivitalot osoitteessa Majavankatu 3-5 ovat Kissanmaan ainoat tyyppitalot. Niiden suunnittelusta on vastannut Puutalo Oy:n arkkitehti Toivo Jäntti. Yhtiön lähes identtiset 8 rivitaloa ovat muodoltaan varsin erikoisia, aittamaisia, eli niiden ullakkokerrokset ovat ensimmäistä kerrosta leveämmät. Rakennusten julkisivut ovat yläosastaan limi-laudoitetut ja alaosastaan levypintaiset. Rakennustyyppiä on kutsuttu Selvag-taloiksi vastaavan tyyppisiä taloja suunnitelleen Norjalaisen arkkitehdin mukaan.

Rivitaloihin on tehty vuosien kuluessa melko vähän ulkoisia muutoksia. Yleisin niitä koskeva muutos on taloyhtiön yhteisten kellaritilojen jakaminen väliseinillä, jolloin jokaiselle asunnoille on muodostunut oma kellaritilansa. Kellaritiloihin on yleensä rakennettu sauna ja kodinhoitotiloja. Muutos on varsin ymmärrettävä ja todennäköisesti parantanut talojen asumismukavuutta. Tulevissa remonteissa tulisi mahdollisimman hyvin huomioida alueen yleisilme ja käyttää perinteisiä rakennusmateriaaleja. Rakennusten alkuperäiset katon, rungon ja ikkunoiden muodot sekä ulkoverhous pitäisi säilyttää alkuperäisen kaltaisena.

3.4 Kerrostalot

Kissanmaan inventoidusta rakennuskannasta 24,6 prosenttia on kerrostaloja. Ne voidaan koon ja rakennusmateriaalien puolesta jakaa kahteen ryhmään, jotka ovat kaksikerroksiset puukerrostalot ja 2-4-kerroksiset tiilirunkoiset kerrostalot. Puukerrostalot on rakennettu 1940-luvun lopun ja 1950-luvun alkupuolen aikana, ja tiilirunkoiset hieman tätä myöhemmin, viimeinen vasta 1960-luvun alussa.

Kaksikerroksiset puukerrostalot sijaitsevat melko hajallaan Hipposkylässä Hippoksenkadun lounaispuolella, Kissanmaankadun alku- ja loppupäässä sekä omakotialueella Sudenkadun varrella. Näistä ensimmäisenä on rakennettu Hipposkylän 14 taloa, joita kutsuttiin

Salmelan tyypiksi suunnittelijansa rakennusmestari Väinö Salmelan mukaan. Talojen piirustukset tehtiin kaupungin rakennustoimiston arkkitehtiosastolla arkkitehti Bertel Strömmerin johdolla. Rakennustyöt aloitettiin elokuussa 1947 ja viimeinen talo valmistui kesäkuussa 1949. Lisäksi kylään rakennettiin yhteinen sauna- ja pesutuparakennus.

Hipposkylän talot ovat satulakattoisia, pitkän suorakaiteen muotoisia lamellitaloja, joissa jokaisessa on neljä rappua ja rapuissa neljä asuntoa. Asunnot ovat yksiöitä ja niiden huoneistopinta-ala on 31 m². Kellareissa on kylmäkellarit ja pesutuvat ja ullakolla kuivaus- ja varastotilaa. Vapaan asemakaavan mukaisesti tontille sijoitettujen kaupungin vuokratalojen ulkomaalauksessa käytettiin vaihdellen kahta väriä, punaruskeaa ja harmaanvihreää. Kolmessa pohjoisemmassa rakennuksessa oli pohjakerrokseen rakennettu myymälähuoneistoja. Rakennukset muodostavat tyylikkään maisemakokonaisuuden, joka tulisi pyrkiä säilyttämään mahdollisimman eheänä.

Hipposkylän talojen kanssa hyvin saman tyyppisiä, vaikkakin massaltaan pienempiä ovat Väinö Salmelan Kissanmaankadun alku ja loppupäihin suunnittelemaat kaksikerroksiset puukerrostalot. Näissä taloissa rappuja on kaksi tai kolme ja asuntoja yhteensä noin 12. Asunnot ovat kooltaan noin 30-40 neliöisiä ja niissä on tyyppillisesti 2-3 huonetta ja keittiö tai keittokomero. Yksityiskohdissaan nämä talot ovat hieman Hipposkylän taloja koristeellisempia, sillä taloissa on mm. tuuletusparvekkeet ja metallikaiteiset porraskäytävät.

Omakotialueella Sudenkadun ja sivukatujen risteyksissä sijaitsee edellä mainittuja rakennuksia muistuttavia yksittäisiä kaksikerroksisia pienkerrostaloja. Talot ovat muodoltaan lyhyen suorakaiteen muotoisia, mitoiltaan noin 10x12 metriä. Niissä on yksi tai kaksi rappukäytävää ja niissä 3-6 asuntoa. Neljästä talosta kolmessa on ensimmäisessä kerroksessa ollut alkuvaiheessa liiketila, jossa on sijainnut maito-, liha- ja sekatarvakaupat. Liiketilat on yhtä rakennusta lukuun ottamatta muutettu viimeistään 1980-luvun lopulla asuinhuoneistoiksi.

Kissanmaan 2-4 kerroksiset tiilirunkoiset kerrostalot sijaitsevat Hippoksenkadun koillispuolella, Sudenkadun alkupäässä ja Kissanmaan aukion reunoilla. Ne ovat tyyliältään ja rakennustavaltaan hyvin samankaltaisia. Talojen suunnittelijat olivat useimmiten arkkitehteja. Kerttu Nuoliala on suunnitellut taloista valtaosan, muista suunnittelijoista mainittakoon Helmer Nurmio, Toivo Kaski ja Lauri Saarinen. Kerrostalojen suunnittelijat selviävät tarkemmin raportin lopussa olevasta liitteestä Taulukko 3: Inventoitujen rivi- ja kerrostalojen suunnittelijat.

Suorakaiteen muotoisissa, 2-3 kerroksissa lamellitaloissa on loivat satulakatot ja kaksi rappukäytävää. Talot ovat rungoltaan tiilimuurattuja, välipohjat ovat teräsbetonia. Asunnoissa on vaihtelevasti 1-4 huonetta ja keittiö tai keittokomero. Osassa asunnoista on myös oma parveke. Ullakoilla on vapaata kuivaustilaa sekä huoneistokohtaiset, usein verkkoseinäiset varastot. Kellarissa tai pohjakerroksessa on taloyhtiön yhteisiä tiloja, kuten sauna, kellarikomero, pyöräsuoja, väestönsuoja, autotalleja ym. Lisäksi pohjakerroksessa on usein vuokrattavia varastotiloja tai liiketiloja isoine näyteikkunoihin. Liiketiloista valtaosa on säilynyt, vaikka perinteiset kaupat ovatkin siirtyneet liikekeskuksiin. Tilalle on muuttanut pienyrityksiä ja muutamia erikoisliikkeitä.

Vuonna 1960 rakennettu nelikerroksinen kerrostalo osoitteessa Kissanmaankatu 9 poikkeaa edellä mainituista sekä tyyliältään että arkkitehtuuriltaan. Rakennuksen on suunnitellut arkkitehti Gunnar Strömmer isänsä Bertel Strömmerin arkkitehtitoimistossa. Rakennus edustaa selkeästi 1960-luvulle tyyppillistä arkkitehtuuria ja suunnittelua, jolle tyyppillistä on mm. vaihtelevat julkisivumateriaalit ja elementtirakentaminen. Julkisivuissa on käytetty mm. kupari- ja lasikuitulevyjä. Rakennus on rungoltaan paikalla muurattu, mutta rappaus-

pinnan kuvioinnilla on jäljitely elementtirakentamista. Rakennus on muista Kissanmaan kerrostaloista poiketen pistetalo, jossa on ainoastaan yksi porraskäytävä. Lisäksi sen kylkeen Kissanmaan aukion puolelle on liitetty matala yksikerroksinen liiketila, jossa alkuvaiheessa toimi Tampereen seudun säästöpankki ja erillinen paperikauppa.

Valtaosa Kissanmaan kerrostaloista kuuluu alueelle vuonna 2001 tehdyn uuden asemakaavan piiriin. Kaava on ns. suojelukaava, jonka on tarkoitus taata rakennetun ympäristön ominaispiirteiden säilyminen. Kaava-alue selviää alla olevasta kartasta.

Kissanmaan kerrostaloille laadittiin suojelukaava vuonna 2001. Kaavamuutoksen piiriin kuuluneet kiinteistöt on karttaan merkitty ruskealla. Kartta: Tampereen kaupunki/ Suunnittelupalvelut.

Kerrostalojen alkuperäinen ilme on säilynyt joissain taloissa esimerkiksi, vaikka katemateriaali on vaihdettu lähes kaikissa rakennuksissa tiilijäljitelmäpeliksi alkuperäisen tiilen tai varttikatteen sijaan. Joissain yhtiöissä on päädytty melko mittaviinkin ulkoasumuutoksiin. Julkisivuremontissa on voitu vaihtaa ikkunat, ovet ja lisäksi levyttää julkisivu mineriitti-levyillä. Osa rakennuksista on puolestaan melko huonossa kunnossa ja ne kaipaivatkin pikaista remonttia. Kuten vuoden 2001 laaditun asemakaavan määräyksissäkin sanotaan tulisi kerrostaloalueen tulevissa remonteissa mahdollisimman hyvin huomioida alueen yleisilme ja valita perinteisiä rakennusmateriaaleja. Rakennusten alkuperäiset katon, rungon ja ikkunoiden muodot sekä ulkoverhous pitäisi säilyttää alkuperäisen kaltaisena.

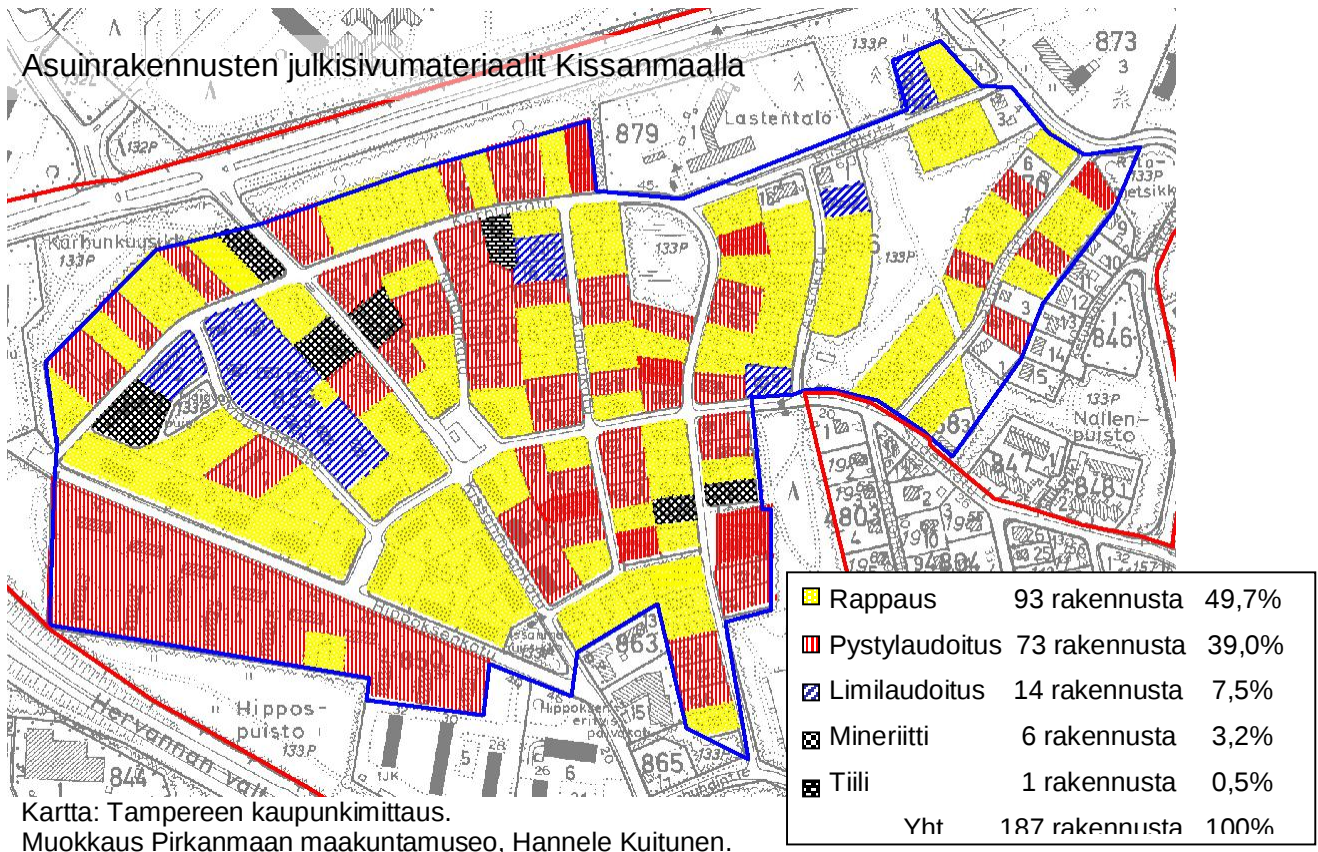
3.5 Arkkitehtoniset piirteet ja rakennusmateriaalit

Aikakaudelle tyypillisten rakennusten julkisivut ovat hyvin pelkistettyjä, näin myös Kissanmaalla. Asuinrakennusten julkisivuissa ei esimerkiksi ole vaaka- tai kulmalistoja. Puuvuoratuissa taloissa on vain kapeat ja yksinkertaiset vuorilaudat. Rapatuista taloista puuttuvat useimmiten nämäkin koristeet, vain joissain taloissa on ikkunoiden molemmin puolin puhtaaksi muuratut tiilirivit. Yksinkertaiseen yleisilmeen vastakohtana on pieniä romantisoituja yksityiskohtia, kuten pyöröikkunoita, vinoneliöikkunoita, katoksia tukevia pilareita tai kaunismuotoisia taivutettuja metallikaiteita portaissa ja parvekkeissa.

Kissanmaan asuinrakennuksille tyypillisiä koristeellisia, jopa romantisoituja yksityiskohtia.

Kissanmaan asuinrakennuksissa on käytetty viittä eri julkisivumateriaalia: rappaus, pysty- ja vaakalaudoitus, tiiltä ja mineriittiä. Julkisivumateriaalit on havainnollistettu eri väreillä alla olevaan karttaan.

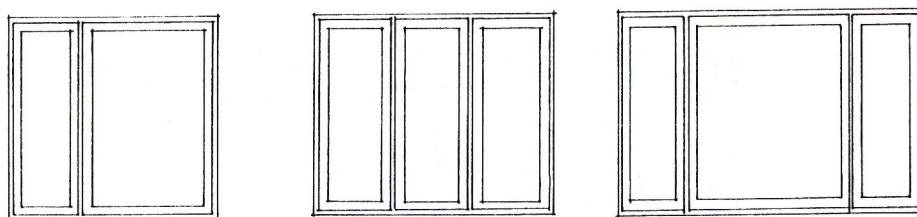
Julkisivujen pintamateriaaleista yleisin on rappaus, mikä on useimmiten toteutettu rouheana roiskerappauksena. Taidolla tehty rappauspinta on säilynyt useassa talossa kauniisti alkuperäisessä asussaan. Roiskerappausta esiintyy Kissanmaalla sekä maalattuna että maalaamattomana. Eriyisen yleinen julkisivumateriaali se oli 1950-luvun lopussa ja 1960-luvun alussa, minkä huomaa esimerkiksi Ansakadun varren taloista, joista suurin osa on rapattupintaisia ja peräisin juuri tuolta ajalta.

Pystylaudoitettuja taloja on Kissanmaalla kaikissa rakennustyypeissä. Yleisin malli on peiterimoitettu pystylauta, mutta alueen 1950-luvun kerrostaloissa on käytetty myös pystyrimoitusta muistuttavaa kapeammista ja leveämmistä laudoista muodostuvaa pystypanelointia. Limilaudoitusta on käytetty 14:ssä rakennuksessa. Mineritti-levyvuoraukset ovat peräisin 1970-80-luvulta, jolloin alkuperäinen puuverhous on kunnostamisen sijaan päällystetty edullisella levytyksellä. Samassa yhteydessä alkuperäisen vuorauksen päälle on usein myös lisätty lisäeristystä. Kissanmaan ainut tiilivuorattu talo on Torpon tiilitehtailija pojan rakentama omakotitalo Karhunkadulla. Talossa käytetty tiili on erityisen kaunista loimutiiltä. Tiilivuoraus yleistyi rakentamisessa vasta 1960-70-luvuilla.

Julkisivumateriaalit kertovat erinomaisesti alueen rakennusperinteestä ja ne tulisivatkin säilyttää alkuperäisinä tai alkuperäisen kaltaisena. Alueen rakennusten julkisivujen ja ikkunoiden puuosat tulisi maalata peittävällä maalilla. Petsatut, kuultomaalatut, lakatut, painekyllästetyt tai käsittelemättömät rakennuksen osat eivät pääsääntöisesti kuulu 1940-60-luvun rakennuskantaan.

Yleisin Kissanmaalla käytetty vesikattojen katemateriaali on ehdottomasti ollut betonitiili. Ainoastaan Hipposkylän 1940-luvun lopussa rakennetuissa kerrostaloissa käytetty konesaumattua peltikattea. Rakennusten katemateriaaliksi on 1970-luvulta alkaen vaihdettu muutamissa yksittäisissä rakennuksissa "varttikate" eli asbestiaaltolevykate tai liuskehuopakate. 1980-luvulta alkaen katemateriaalina on puolestaan yleistynyt kevyt ja helposti asennettava tiilijäljitelmä pelti. Se ei kuitenkaan kiiltäväpintaisena ja modernina materiaalina sovi yhtä hyvin aikakauden rakennusten kattamiseen kuin tiili. Hipposkylässä talojen kattoja on ilahduttavasti uusittu vanhan mallisella peltikatteella.

Kissanmaalaistaloissa on tyypillisesti epäsymmetriset ikkunat, joissa on iso ruutu ja sen sivulla pieni tuuletusruutu. Lisäksi seinäpinnoilla on yksittäisiä pyöröikkunoita ja pystyikkunoita. Joissain taloissa näkee myös ikkunoita, joissa on keskellä iso ja reunoilla symmetriset pienet tuuletusruudut. Vaakajakoa ikkunoissa ei yleensä ole. Ikkunat ovat kooltaan suurempia kuin vielä 1940-luvun alussa tai vastaavasti 1970-luvun taloissa. Myös suhde seinäpintoihin on muuttunut aiempaa vapaammaksi, joten ikkunoita voitiin sijoitella epäsymmetrisesti vaikkapa rakennuksen kulmaan. Ikkunoiden karmit ja puitteet on alun perin maalattu valkoisiksi. Puuvuoratuissa taloissa ikkunoita ympäröivät kapeat, yksinkertaiset ja valkoisiksi maalatut vuorilaudat. Rapatuissa taloissa vuorilautoja ei ole, sen sijaan joissain taloissa ikkunoiden sivuilla on puhtaaksi muuratut punatiiliritvit.

Kissanmaan asuinrakennuksille tyypillisiä ikkunamalleja.

Vanhoja ikkunoita on korjausten yhteydessä vaihdettu, jolloin rakennuksen ilme on usein muuttunut, johtuen eri aikakausien tyylien sekoittumisesta. 1980-luvulle tyypilliset tuuletusikkunalliset, ulkoa tummanruskeiksi petsatut ikkunat sopivat 1950-luvun rakennuksiin erityisen huonosti. Vanhat ulos ja sisään aukeavat ikkunat on toiminnallisia, rakenteeltaan yksinkertaisia ja kestäviä. Lämmöneristyskykyä voi parantaa lisäämällä sisäpuutteeseen kolmannen lasin. Jos ikkunat huonon kunnon vuoksi kuitenkin on vaihdettava, pitäisi uusi ikkuna olla vanhan mukainen sekä malliltaan että materiaaliltaan. Modernit valkoiset alumiinirunkoiset ikkunat eivät materiaaliltaan sovi vanhaan taloon. Keskeistä ikkunoille on, että julkisivussa olevien aukkojen suhteet pysyvät ennallaan, kuten myös ikkunoiden ruutujako. Puuvuorattujen talojen vuorilaudat tulisi myös säilyttää alkuperäisen mallin mukaisina kapeina ja yksinkertaisina.

Kissanmaalla on säilynyt paljon alkuperäisiä kauniita puuovia. Ovet ovat tyyliään vaatimattomia, pääosin koristelemattomia ja pinnaltaan peitemaalattuja tai lakattuja. Tyypillisiä ovia 1950-luvun alussa olivat puurakenteiset kehysovet, joissa oli kapea pystypanelointi ja kuitulevyvuoraus. Usein ovissa on myös suorakaiteen muotoinen ikkuna. Kissanmaalla näkee myös koristeellisempia m-paneloituja vinoneliöikkunallisia ovia. 1950-luvun lopulla etenkin taloyhtiöissä yleistivät pystyikkunalliset ovet.

Kissanmaan asuinrakennuksille tyypillisiä ovimalleja.

Vanhat ovet ovat usein puutteellisesti eristettyjä tai kokonaan eristämättömiä. Lämmöneristystä voi parantaa lisäämällä sisäpuolelle toisen oven tai teettämällä alkuperäisen mallin mukaisen eristetyn oven. Modernit kiiltävät levypinta- tai jalopuuviilupinta-aset ovet ovat tyyliään kovin poikkeavia ja massiivisia, eivätkä sovi vanhojen talojen ilmeeseen.

4 Kissanmaalaiset pihat

4.1 Asuinrakennusten sijoittelu

Kissanmaalla rakennusten sijoittelu vaihtelee rakennustyypeittäin. Kerrostalot on sijoitettu kaupunkimaisesti kiinni tai lähes kiinni katulinjaan, jolloin rakennuksen taakse jää suuri taloyhtiön yhteinen piha-alue. Ainoastaan Hipposkylä poikkeaa muista kerrostaloista. Siellä asuinkerrostalot sijoitettiin suurelle tontille vapaan asemakaavan mukaisesti, mikä teki jokaisen huoneiston valoisaksi ja esti suorat näkymät huoneistojen ikkunoista toiseen. Vapaa sijoittelu ja pääosin luonnontilaiset piha-alueet antavat alueelle ihmisläheisen ilmeen.

Rivitalot on sijoitettu Kissanmaalla yhtenäiselle alueelle Majavapuiston ympäristöön, Majavankadun ja Karhunkadun varteen. Yksittäiset rivitalot on rakennettu suurikokoisille tonteilleen Majavankadun lounaispuolella yhdenmukaisesti päädyt kadulle päin ja Karhunkadulla pitkät sivut kadulle päin. Pitkien 4-7-asuntoisten rivitalojen rungot on porrastettu. As Oy Kissanmaan rivitalot Majavankadun koillispuolella taas on sijoitettu Hipposkylän tapaan vapaan asemakaavan mukaisesti. 1950-luvun rivitalot poikkeavat nykyisistä erityisesti pihojen järjestelyiltä. Nykyrivitalojen tonteilla on usein hyvin vähän yhteistä piha-aluetta, kun taas 50-luvun kissanmaalaisissa rivitaloissa asuntojen omat pihat ovat pieniä ja niiden lisäksi on hoidetut ja laajat yhteiset piha-alueet.

Kissanmaan omakotialueelle tyypillinen väljästi rakennettu yleisilme syntyy pääasiassa asuinrakennusten sijoittelusta. Asuinrakennukset, omakoti- ja paritalot on sijoitettu tonteille joka toinen kadun reunaan ja joka toinen tontin keskiosaan päädyt kadulle päin. Kaduilla liikkuesssa sisempänä olevat rakennukset jäävät edempänä olevien taakse, jolloin syntyy vaikutelma vielä suuremmista puutarhatonteista ja harvempaan rakennetusta alueesta, kuin se todellisuudessa on. Tästä säännöstä poikkeavia katuja ovat vuonna 1954 kaavoitetut kadut Ansakatu, Riistakatu, Ritakatu ja Sopulinkatu, joilla asuinrakennukset on pääsääntöisesti sijoitettu lähelle katulinjaa ja useimmiten pitkä sivu kadulle päin.

Yhteenvetona voi sanoa, että Kissanmaan asuinrakennusten sijoittaminen on ollut tarkkaan harkittua. Sijoittelulla on haettu tietynlaista ilmettä, joka pääkatujen varsilla on kaupunkimaista ja säännöllistä ja muualla luonnonmukaista ja väljää. Koko Kissanmaalla tontit ovat nykymittapuun mukaan suuria. Juuri alueelle leimallisen väljyyden säilymiseksi mahdolliseen tonttien lohkomiseen ja täydennysrakentamiseen alueella tulisikin suhtautua erittäin kielteisesti. Samoin kielteisesti olisi suhtauduttava omakoti- ja paritalojen laajentamiseen, sillä laajennusosa muuttaa väistämättä asuinrakennuksen muotoa ja rikkoo näin korttelin säännöllisesti porrastetun rakennusrivin.

4.2 Piharakennukset

Kissanmaan alkuperäiseen vuoden 1951 asemakaavaan ei kuulunut piharakennuksia. 1920-40-luvulla syntyneille asuinalueille tyypilliset piharakennukset, kuten ulkokuoneet, verstaat tai eläinsuojat olivat jo 1950-luvulle tultaessa käyneet tarpeettomiksi. Erillisiä autotalleja tai varastotiloja ei katsottu 1950-luvun alussa välttämättömiksi, sillä nuo tilat oli tapana sijoittaa asuinrakennusten kellaritiloihin.

Kissanmaan ydinalueella tonteille oli säännönmukaisesti suunniteltu ainoastaan asuinrakennuksia ja niitäkin lähes aina vain yksi kullekin tontille. Poikkeuksena 1940-luvun lo-

pussa rakennettu Hipposkylä (Hippoksenkatu 10-38), jossa asuinrakennuksia on 14 ja niillä yksi yhteinen pesula- ja saunarakennus. Samoin Kissanmaan rivitalojen yhtiössä, Majavankatu 3-5, on 8 asuinrakennusta ja niillä yhteinen lämpökeskus, sauna ja pesutupa-rakennus. Nämä yhteiset rakennukset ovat edelleen ahkerassa käytössä ja niillä on myös tärkeä rooli asukkaiden kokoontumispaikkoina.

Vasemmalla: Hipposkylän "Hippostupa", jossa edelleen toimii myös yleinen sauna.
Oikealla: As Oy Kissanmaan rivitalojen lämpökeskus, sauna- ja pesutuparakennus.

Kissanmaan itäisten alueiden asemakaavassa vuodelta 1954 on jo muutamiin omakotitalokortteleihin suunniteltu myös autotallin tai muun piharakennuksen paikka. Tällaisia tontteja on esimerkiksi Ansakadun ja Sopulinkadun itäpuolella ja Riistakadulla. Kaavassa tonttien takaosaan on piirretty pienet yhden auton autotallin kokoiset rakennukset. Autotalleja ei kuitenkaan ole ollut tapana rakentaa asuinrakennuksen rakennustöiden yhteydessä. Joillekin tonteille piharakennus on toteutettu vasta 1960-luvun lopussa tai 1970-luvulla, kaikille tonteille piharakennusta ei ole rakennettu ollenkaan.

Autojen koon kasvaessa ja perheiden kakkosautojen yleistyessä on erillisten autotallien tarve omakoti- ja paritalokiinteistöissä kasvanut selvästi. Kellarin autotallit ovat monesti jääneet liian pieniksi, ajoluiskat ovat hankalia käytössä ja lisäksi kellaritiloja on haluttu ottaa asuinkäyttöön. Koska yhtenäistä ohjeistusta autotallirakennuksista ei ole ollut, on omakotialueelle rakennettu 1960-2000-lukujen aikana hyvin erinäköisiä autotallirakennuksia. Yhteensä luvanvaraisia erillisiä autotalleja on Kissanmaalla jo noin 26 prosentilla kaikista kiinteistöistä.

Yleisilmeeltään asuinrakennusten tyyliin melko hyvin sopivia autotalleja omakotialueella.

Kerros- ja rivitalokiinteistöihin on Kissanmaalla rakennettu piharakennuksia selvästi omakoti- ja paritaloja vähemmän. Joihinkin taloyhtiöihin on kuitenkin rakennettu varastorakennuksia, pihavajoja, pyöräkatoksia tai jätekatoksia. Monenlaisten piharakennusten kirjoa taloyhtiöiden tulisi välttää, mutta jätekatosten rakentamista alueelle voisi jopa suositella, kunhan ne suunnitellaan rakennuksiin ja alueen yleisilmeeseen sopiviksi. Jäteastioiden määrä ja kirjo on lajittelun yleistyessä kasvanut, joten astioiden sijoittaminen sopivaan katokseen olisi pihoiden eduksi.

Asuinrakennuksia myöhemmin rakennetut piharakennukset poikkeavat usein sekä tyylistään että materiaaleiltaan merkittävästi asuinrakennuksesta. Etenkin uudemmat, suurikokoiset kahden auton autotalli- tai autokatosrakennelmat sopivat huonosti 1950-luvun asuinalueelle. Piharakennusten sijoitteluun, mittasuhteisiin ja materiaaleihin tulisi jatkokssa Kissanmaalla kiinnittää erityistä huomiota. Parhaiten alueen yleisilmeeseen ja asuinrakennusten tyyliin sopivat yksinkertaiset, pienikokoiset, puurakenteiset yhden auton autotalli- tai varastorakennukset, joissa on loiva satulakatto, tiili tai huopakate ja pysty-laudoitetut julkisivut. Piharakennukset tulee sijoittaa mahdollisuuksien mukaan tontin takaosaan, asuinrakennuksen taakse tai sivustalle, vähempiarvoiseen asemaan. Nykyisin vallalla oleva tapa sijoittaa autotalli tai autokatosrakennus kadun varteen ja asuinrakennuksen eteen ei kuulu 1950-luvun ilmeeseen. Kissanmaalla piharakennuksia ei tule sijoittaa siten, että se peittää asuinrakennusta tai rikkoo ehjää pensasaitojen, porttien ja kapeiden ajoteitten jäsentämää katunäkymää.

4.3 Tonttien rajautuminen

1950-luvun asuinalueiden suunnittelussa kiinnitettiin erityisesti huomiota eri toimintojen rajaamiseen omille alueilleen. Julkiset rakennukset, työpaikat, asunnot ja liikenne sijoitettiin kukin omalle alueelleen. Tämä näkyy myös Kissanmaalla, jonka 1950-luvun asemakaavoituksessa on kiinnitetty erityistä huomiota mm. tonttien ja katutilan rajaamiseen. Tonttien kadunpuoliset reunat on lähes koko alueella kaavoitettu viherrakentamiselle ja aluetta koskeneissa rakennusmääräyksissä veloitettiin kiinteistönomistajat rajaamaan tontit orapihlaja-aidalla. Pensasaitoja on käytetty usein myös tonttien väliaidoissa, mistä johtuen alueen tontit ovat hyvin selvärajaisia.

Tonttien kadunpuoleisen reunan aitaaminen on Kissanmaalla pääosin toteutunut ja myös säilynyt esimerkiksi. Omakotialueella ainoastaan Ansakadulla tonttien kadunpuoleiset reunat ovat useimmiten aitaamatta. Majavankadulla Kissanmaan rivitalojen erikoisuutena on upea tammiaita. Kerrostaloalueella tonttien väliaitoihin on käytetty pensasaitojen lisäksi mm. metalliverkkoaitaa, mutta yleisilmeen kannalta suositeltavampia olisivat vihreään kaupunkikuvaan olennaisena osana kuuluvat pensasaidat. Massiiviset, umpinaiset aitarakenteet, kuten lauta-aidat sen sijaan eivät kuulu Kissanmaan kaupunkikuvaan.

Kissanmaan ominaispiirteisiin kuuluu katutilan ja tonttien selkeä erottaminen, joka on pääosin toteutettu hoidetuilla orapihlaja-aidoilla. Tästä johtuen pensasaitojen säilyminen onkin keskeistä alueen yleisilmeelle. Selkeänä puutteena voi havaita, että asemakaavassa suunniteltu puistokatuomainen näkymä Kissanmaankadulla on jäänyt toteutumatta, sillä asuinrakennusten eteen ei ole istutettu suunniteltua lehtipuiden riviä.

4.4 Katuliittymät ja kulkureitit

Kissanmaalla katuliittymät tonteille ovat perinteisesti olleet kapeita ajoteitä, kävelyteitä tai polkuja, jotka on päällystetty hiekalla, nelikulmaisilla betonilaatoilla tai 1950-luvulle erityisen tyypillisellä liuskekilvitoituksella. Tonteilla on ollut joko yksi tai kaksi katuliittymää, joista on kuljettu asuinrakennuksen sisäänkäynnille. Sisäänkäynnit ovat valtaosalla rakennuksista pihan puolella, jolloin kulku kadulta sisäänkäynnille on asuinrakennuksen sivuitse, sen takapuolelle. Omakotialueella katuliittymissä on usein ollut lisäksi taivutetusta metalliputkesta valmistetut kaksi- tai kolmeosaiset portit. Katualue ja pihapiiri ovat näin muodostuneet varsin erillisiksi alueiksi.

Nykyisin erityisesti omakoti- ja paritaloissa on suosittu pihateiden asfaltoimista tai laatoittamista moderneilla betonitiilillä, jolloin katuliittymät ovat avartuneet ja pihat aukeavat selkeämmin kadulle. Laajat asfaltoinnit tai pihalaatoitukset eivät juuri materiaaliensa ja luonteensa vuoksi sovi alueen 1950-luvun ilmeeseen.

4.5 Kasvillisuus ja piharakenteet

Kissanmaan pihat ovat alunperin olleet luonteeltaan puutarhapihoja, joissa tärkeimmät toiminnot ovat olleet hyötyviljely, kodinaskareet, kuten pyykinkuivaus ja tomutus sekä oleskelu. Pihat oli suunniteltu toiminnallisiksi ulkotiloiksi asukkaiden käyttöön, jolloin taroituksenmukaisuus ja viihtyisyys olivat tärkeimmät tavoitteet.

Tyypillistä 1950-luvun kissanmaalaista piharakentamista edustavat pihat, joiden pinnasta valtaosan muodostaa tasainen tai loivasti kumpuileva nurmi. Nurmella kasvaa suuria puita, pensaita ja perennaistutuksia. Ajoteiden pinnat ovat hiekkaa, soraa tai kivituhkaa. Kuistien ym. sisäänkäyntien ja portaiden edustat on usein laatoitettu kevyesti nelikulmaisilla betoni- laatoilla tai liuskekilvillä. Myös kapeita puutarhan polkuja on usein laatoitettu samoilla materiaaleilla. Rinnetonteilla mahdolliset pengerrykset ovat loivia ja nurmi, maa tai luonnonkivipintaisia. Jyrkät maapenkereet, kuten kellarin autotallien ajoluiskien reunat on pengerretty luonnonkivillä tai valettu betonista.

Vasemmalla: Kauniisti alkuperäisessä asussaan säilynyt omakotitalon pihatie portteineen Karhunkadulla. Oikealla: Kumpuilevaa nurmikenttää omakotitalon pihassa Sopulinkadulla.

1950-luvulle tyypillisen puutarhan tai pihan kasvillisuuteen kuuluvat mm. hedelmäpuut, kuten omena-, luumu- ja kirsikkapuut, luonnonpuut, kuten koivu, mänty, kuusi ja pihlaja sekä jalopuut, kuten vaahtera, tammi, lehmus, hevosekastanja, hopeapaju, jalokuuset ja –

männyt. Pensaista tyypillisiä ovat mm. norjanangervo, jasmike-, sireeni- ja marjapensaat. Useimmat tontit on ympäröity orapihlaja-aidalla. Vuosien kuluessa Kissanmaan pihojen puut ovat kasvaneet ja kasvillisuus rehevöitynyt, jolloin on syntynyt alueelle nykyisin hyvin leimallinen vehreä ja puutarhakaupunginosalle tyypillinen ilme.

1950-luvun asuinalueelle vieraita elementtejä ovat useimmat modernit puutarha- ja piharakentamisen tyyli, joihin kuuluvat laatoitukset, pengerrykset, erilaiset koristekatteet ja pitkälle jalostetut kasvit. Yleisilmeen säilymiselle onkin tärkeää kuinka pihat jäsennetään ja millaisia pintarakenteita ja kasvillisuutta käytetään. Edustavat, tiukasti muotoillut, modernit tyylipihat, laajat betonitiililaatoitukset, kivipengerrykset tai voimakkaat terassoinnit eivät kuulu Kissanmaalle.

Kissanmaan suurikokoiset tontit tarjoavat ulkotilojen käytölle monia mahdollisuuksia. Eri-tyisesti taloyhtiöiden piha-alueissa olisi parantamisen varaa sekä hoidon että käytön suhteen. Pihojen viihtyisyyttä voitaisiin lisätä merkittävästi nykyisestä suunnittelemalla alueen yleisilmeeseen sopivaa viherrakentamista, kuten istutuksia, sireenimajoja ja kauniisti rajattuja nurmikenttiä.

Hyvin hoidettuja ja avaria taloyhtiöiden piha-alueita Kissanmaalla.

5 Suuntaa antava arvoluokitus

5.1 Arvoluokituksen tarkoitus

Kissanmaan rakennuskannan nykytilan ja niissä tapahtuneiden muutosten laajuuden hahmottamiseksi alueen asuinrakennukset on luokiteltu rakennushistoriallisen arvonsa mukaisesti kolmeen luokkaan. Luokittelu perustuu yksittäisten kiinteistöjen rakennushistorialliseen kertovuuteen eli siihen, kuinka hyvin ne ovat säilyneet alkuperäisessä asussaan esimerkkeinä 1950-luvun rakennusperinnöstä. Arvottaminen ei liity kiinteistöjen rahalliseen arvoon tai niiden merkitykseen omistajilleen.

Luokittelu on tarkoitettu suuntaa antavaksi välineeksi, jonka avulla kuvataan alueen rakennuskannan kulttuurihistoriallista merkitystä ja vuosien kuluessa tehtyjen muutosten laajuutta. Lisäksi luokittelun avulla voidaan tukea rakennusperinnön säilymistä. Arviointi perustuu asuinrakennusten ulkoasun ja kiinteistön pihan arviointiin nykytilassaan. Rakennuksia arvioitiin niiden tyypillisyyden ja edustavuuden näkökulmasta. Lisäksi kiinnitettiin huomiota rakennusten arkkitehtuuriin sekä niiden suhteeseen ympäristöönsä. Tarkka rajanveto luokkien välillä on vaikeaa, sillä luokittelu perustuu yksityiskohtien lisäksi kiinteistöstä välittyvään kokonaisvaikutelmaan.

Suuntaa antava arvoluokitus antaa kokonaiskuvan Kissanmaan kaupunginosan rakennushistoriallisesta nykytilasta. Alueella on kaikkiin kolmeen arvoluokkaan sijoitettavia rakennuksia, mutta myös pieniä arvoluokkien keskittymiä. Toinen, ehkä tärkeämpikin arvoluokituksen tarkoitus on, että se kertoo yhdessä kiinteistökohtaisten inventointitietojen kanssa tarkasteltuna sen, millaiset muutokset vähentävät kiinteistöjen rakennushistoriallista arvoa. Toisin sanoen, millaisia korjauksia tai muutoksia rakennuksiin voi tehdä ilman että niiden alkuperäinen 1950-luvun ilme kärsii.

Erittäin merkittävät kohteet (luokka 1) ovat ensiluokkaisia juuri hyvin säilyneiden piirteidensä vuoksi. Näiden kohteiden säilymistä nykytilassaan, suhteellisen muuttumattomina tulisi erityisesti tukea. Vastaavasti toisen ja kolmannen luokan kohteissa olisi tuettava alkuperäisen rakennusperinteen tunnistamista ja vielä säilyneiden rakennuksen osien kunnostamista.

5.2 Luokitteluperusteet

Kissanmaan 1950-luvun ja 1960-luvun alun vuonna 2007 inventoidut asuinrakennukset on jaettu seuraaviin arvoluokkiin kulttuurihistoriallisen arvonsa mukaisesti:

Arvoluokka 1) - Erittäin merkittävä

Rakennus on säilyttänyt esimerkillisesti sille ominaisen rakennushistoriallisen tyylin. Rakennustyyppi ja arkkitehtuuri ovat säilyneet alkuperäisinä. Muodot, sommittelu ja rakennusmateriaalit ovat alkuperäisiä tai hyvin lähellä alkuperäisiä. Mahdolliset vähäiset muutokset on tehty noudattaen rakennusajankohdan perinnettä ja ne on toteutettu tyyliin sopivin materiaalein ja mallein. Kaikkiaan rakennus on oman aikansa rakennusperinteen aito edustaja; rakennuksen luonne on säilynyt alkuperäisenä.

Arvoluokka 2) - Merkittävä

Rakennus on säilyttänyt kohtalaisesti sille ominaiset rakennushistorialliset piirteet. Rakennustyyppi on säilynyt alkuperäisenä ja rakennuksen arkkitehtuuri noudattaa selvästi syntyajankohdan perinnettä. Muotoilussa, sommittelussa ja materiaaleissa on tehty muutoksia, mutta rakennushistoriallinen kertovuus on yhä tallella. Kokonaisuutena rakennus on yhä hahmoltaan selvästi tunnistettavissa oman aikansa rakennusperinteen edustajaksi

Arvoluokka 3) - Luonteva osa yhtenäistä ympäristöä

Rakennus on menettänyt suuren osan kulttuurihistoriallisista piirteistään. Rakennustyyppi on voinut muuttua, ja rakennuksen arkkitehtuurissa on toteutettu alkuperäiselle tyyliä vieraita elementtejä muodoissa, sommittelussa ja materiaaleissa. Muutosten johdosta rakennuksen hahmo on sekoittunut ja syntyajan rakennusperinne on enää vaikeasti tunnistettavissa. Rakennus on kuitenkin edelleen luonteva osa alueen yhtenäistä rakennushistoriallista kokonaiskuvaa.

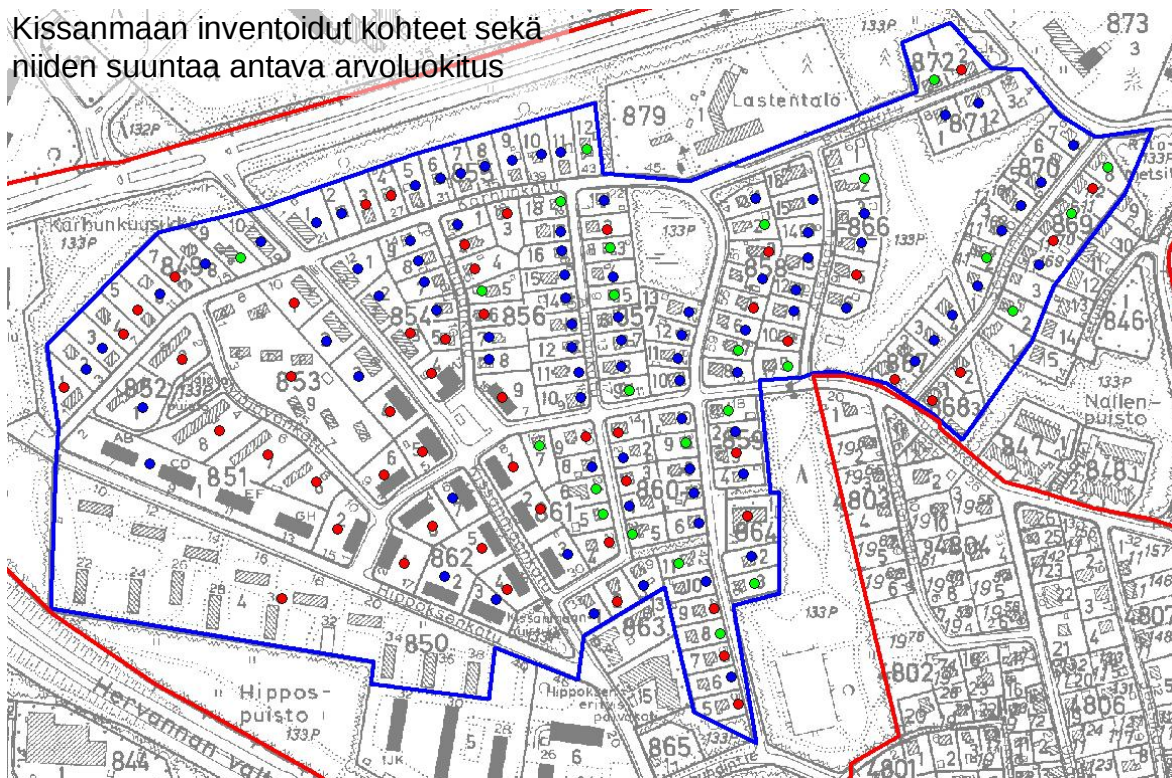
5.3 Kissanmaan kiinteistöjen suuntaa antava arvoluokitus

Karttaan on merkitty Kissanmaan rakennuskannan suuntaa antavat arvoluokat kiinteistökohtaisesti.

● = Arvoluokka 1 - Erittäin merkittävä kohde	52 kiinteistöä, 32,1%
● = Arvoluokka 2 - Merkittävä kohde	85 kiinteistöä, 52,5%
● = Arvoluokka 3 - Luonteva osa yhtenäistä ympäristöä	25 kiinteistöä, 15,4%

Lisäksi kartassa punaisella on rajattu Kissanmaan kaupunginosan raja ja sinisellä tämän tutkimuksen puitteissa inventoidun alueen raja.

Kissanmaan inventoidut kohteet sekä niiden suuntaa antava arvoluokitus

Kartta: Tampereen kaupunki/ Kaupunkimittaus. Muokaus Pirkanmaan maakuntamuseo/ Hannele Kuitunen.

6 Toimenpidesuosituksukset ja suojelutavoitteet

6.1 Alueen nykytilanne ja arvot

Kissanmaan kaupunginosa on yhtenäinen ja selkeästi rajautuva alue, joka on pääpiirteis- sään säilyttänyt 1950-luvun ilmeensä. Väljyys, vehreys ja luonnonmukaisuus olivat aika- kauden asuinalueiden suunnittelun keskeiset elementit ja ne näkyvät Kissanmaalla erityi- sen hienosti. Muodoltaan kolmiomaisen kaupunginosan kulmiin ja reunoille on sijoitettu alueen julkiset rakennukset, kuten Kissanmaan koulu, lastentalo ja päiväkot. Muutoin alue on kaavoitettu asuintonteiksi, jonka keskuksena toimii Kissanmaan aukio. Asuinrakennuk- set sijoittuvat alueelle tyypeittäin. Asuinrakennuksista edustettuina ovat neljä perustyyppiä, omakotitalot, paritalot, rivitalot ja kerrostalot. Pääsääntöisesti rakennukset ovat muutok- sista huolimatta yhä selvästi tunnistettavissa aikakautensa edustajiksi.

Kissanmaan kaupunkikuvassa katutilat ja asuintontit on selkeästi erotettu toisistaan. Val- taosaa koko kaupunginosan tonteista ympäröivät hoidetut orapihlaja-aidat. Katuverkko on yhtä aikaa selkeä ja maaston muotoja mukaileva, mikä helpottaa alueen hahmottamista ja tekee siitä samalla inhimillisen. Viheralueet, puistot ja luonnontilaiset metsäalueet rajaavat Kissanmaata kaikilta sivuilta erottaen sen selkeästi omaksi kaupunginosakseen. Näiden 1950-luvulla syntyneelle asuinalueelle tyyppillisten ominaispiirteiden säilyminen on Kissan- maalle ensiarvoisen tärkeää. Alueen säilyminen kiteytyy sekä ympäristön että alkuperäi- sen rakennuskannan säilymiseen.

Kissanmaalla on yhtenäisyytensä vuoksi merkittävää kulttuurihistoriallista ja rakennushis- toriallista arvoa. Alueena se edustaa esimerkillisellä tavalla suomalaista 1950-luvun asuin- aluesuunnittelua. Alueen rakennuskanta puolestaan kertoo aikakautensa arkkitehtuurista, rakennusperinteestä ja rakennustekniikasta, kuten käsityötaidosta ja orastavasta element- tirakentamisesta.

6.2 Rakennusten suojelu

Kissanmaan rakennuskanta on pääosin peräisin 1940-luvun lopun ja 1960-luvun alun väli- seltä ajalta. Rakennuskannan yhtenäisyys tulisi säilyttää myös tulevaisuudessa. Koska alueen suurin kulttuurihistoriallinen arvo on juuri alueen yhtenäisyydessä, tulee kaikkia ra- kennuksia käsitellä saman arvoisina. Kissanmaan kaikkien rakennusten säilyminen pitäisi turvata.

Rakennusten alkuperäisen ilmeen ja arkkitehtuurin säilymiselle on keskeistä niiden muo- don ja julkisivujen yleisilmeen säilyminen. Valtaosa rakennuksista on muodoltaan satula- kattoisia, selkeitä suorakaiteita, eikä tätä muotoa tulisi muuttaa laajentamalla tai kattomal- lia muuttamalla. Erityisesti omakoti- ja paritaloalueella laajennus uhkaa myös rikkoa Kis- sanmaalle ominaisen korttelien säännöllisesti porrastetun rakennusrivin. Asuintilojen laa- jentaminen tulisikin olla mahdollista vain olemassa olevan rakennusmassan sisällä. Myös rakennuksen muotoa muuttavien parvekkeiden, katettujen terassien sekä kattoikkunoiden, etenkin katon pystyikkunoiden tai kaaveleiden rakentamiseen tulisi suhtautua kielteisesti. Vesikattojen katemateriaalina tulisi suosia koko alueella betonitiiltä.

Aikakauden rakennusten julkisivujen yleisilme on pelkistetty, yksinkertainen ja pääosin ko- ristelematon. Ilmeeseen eivät esimerkiksi kuulu kulma- tai vaakalistat eivätkä leveät vuori-

laudat. Alueelle tyypilliset julkisivumateriaalit ovat rappaus, pystylauditus ja limilauditus, jotka pitäisi pyrkiä säilyttämään alkuperäisiä tai niiden kaltaisina. Kaikkien alueen rakennusten julkisivujen ja ikkunoiden puuosat olisi maalattava peittävällä maalilla. Julkisivujen keskeinen elementti ovat myös ikkunat ja ovet, joiden muotoa, ikkunan jaotusta tai sijoituspaikkoja ei tulisi muuttaa.

Rakennuksia korjattaessa tulisi käyttää perinteisiä materiaaleja, esimerkiksi puiset porrastai parvekekaiteet, tiliäljitelmäpelti katemateriaalina, valkoiseksi maalatut alumiinirunkoiset ikkunat tai modernit levypintaisten peiliovet eivät kuulu 1940-60-luvun rakennuskantaan. Rakennuksia korjattaessa tulisi myös muistaa, että ajan henki näkyy pienissä yksityiskohdissa, kuten alkuperäisissä portaissa, kaiteissa, räystäänaluisissa, ikkunoissa, ovissa, ovikelloissa, ovenkahvoissa jne. Tällaisten pientenkin yksityiskohtien säilyminen on kokonaisuuden kannalta merkittävää.

Rakennusten säilymistä tukemaan olisi hyvä laatia koko Kissanmaan aluetta koskeva korjausohjeisto, jossa kerrotaisiin rakennusten yleisimmistä kunnostuskohteista, sekä niiden oikeanlaisesta korjaamisesta. Ohjeistoa laadittaessa tulisi myös selvittää rakennusten alkuperäisiä värimalleja ja tukea tällä tavoin aidon värityksen palauttamista alueelle.

Rakennusten purkaminen Kissanmaalla tulee olla mahdollista vain erittäin pakottavista syistä. Tällaisena syynä ei voida pitää hoidon laiminlyönnistä johtuneita vaurioita. Jos purkaminen kuitenkin on välttämätöntä, on ensiarvoisen tärkeää, että tilalle rakennetaan alueen olemassa olevaan rakennuskantaan soveltuva uudisrakennus. Uudisrakennuksen tulee siis sekä massaltaan että ulkoisilta materiaaleiltaan olla yhteneväinen lähiympäristönsä rakennuksiin. Kooltaan suurempi tai arkkitehtuuriltaan moderni rakennus ei kuulu Kissanmaalle.

Rakennussuojelun lähtökohtana on aina käytön jatkuminen. Rakennusten säilyminen alkuperäisessä käytössään, niiden hoito, kunnossapito ja korjaaminen edistävät parhaalla mahdollisella tavalla niiden säilymistä.

6.3 Pihapiirien ja katunäkymien säilyminen

Kissanmaa on vihreä ja väljä alue, jonka kaupunkikuvan ominaispiirteisiin kuuluvat olennaisena osana kaartuilevat ja luonnonmuotojen mukaisesti nousevat ja laskevat kadut, katutilan ja pihapiirien selvät rajat, vihreät puutarhat, vanhat puut sekä tontin kokoon nähden melko pienikokoiset asuinrakennukset.

Alueen katunäkymät tulisi säilyttää vihreinä ja selkeärajaisina, tontit pensasaitojen rajamina ja katuliittymät ja pihatiet mieluiten hiekkapintaaisina. Liian korkeaa ja peittävää kasvillisuutta tulee kuitenkin välttää. Laajat asfaltoinnit tai pihalaatoitukset eivät materiaaliensa ja luonteensa vuoksi sovi alueen 1950-luvun ilmeeseen. Omakotialueella tyypillisten tai vutetusta metalliputkesta valmistettujen porttien säilyminen olisi toivottavaa. Alueelle leimallisen väljyyden säilymiseksi tulisi tonttien lohkomiseen ja täydennysrakentamiseen suhtautua erittäin kielteisesti.

Puutarhamaisten vihreiden pihojen sekä alkuperäisen puuston säilyminen on alueen yleisilmeen kannalta erityisen keskeistä. Tähän liittyen on tärkeää kuinka pihat jäsenetään ja millaisia pintarakenteita käytetään. Pihoissa tulisi suosia Kissanmaalle ominaisia elementtejä, kuten perinteisiä kasvilajeja, laajoja nurmialueita, loivia pengerryksiä, kevyesti liuskekeivin tai nelikulmaisina betonilaatoin päällystettyjä polkuja. Moderni puutarha- ja piha-

rakentaminen, kuten pitkälle jalostetut kasvilajit, koristekatteet, terassointi, laajat betonikivilaatoitukset ja kivipengerrykset, eivät kuulu 1950-luvun ilmeeseen. Erityisesti taloyhtiöiden pihoja toivoisi myös kunnostettavan ja hoidettavan nykyistä enemmän.

Piharakennukset, kuten autotallit, pihavajat tai roskakatokset eivät ole alunperin kuuluneet alueelle. Nykyasumisen vaatimuksiin ne kuitenkin pääsääntöisesti kuuluvat. Uudisrakennusten sopeutumiseen kaupunginosan kokonaisuuteen ja alueen katukuvaan on kiinnitettävä erityistä huomiota. Piharakennukset olisi sijoitettava mahdollisuuksien mukaan tonttien perälle, asuinrakennuksen taakse tai sivustalle, asuinrakennuksen suhteen vähempiarvoiseen asemaan. Piharakennusta ei tulisi sijoittaa kadun varteen tai asuinrakennuksen eteen, missä se peittää asuinrakennusta tai rikkoo ehjää pensasaitojen, porttien ja kaapeiden ajoteitten jäsentämää katunäkymää.

Myös piharakennusten mittasuhteisiin ja materiaaleihin tulee kiinnittää erityistä huomiota. Ne eivät saisi tyylliltään poiketa merkittävästi asuinrakennuksesta. Parhaiten alueen yleisilmeeseen ja asuinrakennusten tyyliin sopivat yksinkertaiset, pienikokoiset, puurakenteiset piharakennukset, joissa on loiva satulakatto, tiili tai huopakate ja pysty- tai vaakalaudoitettu julkisivut. Autotallin ovien tulisi mieluiten olla pystypaneloituja pariovia. Suurikokoiset kahden auton autotalli- tai autokatosrakennelmat eivät sovi 1950-luvun asuinalueelle.

6.4 Viheralueiden asema

Kissanmaalla on melko runsaasti pieniä viheralueita, joiden säilyminen asukkaiden virkistyskäytössä ja alueen kaupunkikuvan elävöittäjinä on tärkeää. Viheralueiden hoitotaso vaihtelee ilahduttavasti luonnontilaisesta metsästä hoidettuihin puistoihin, mikä omalta osaltaan edesauttaa alueen monimuotoisuutta ja kertoo alueen historiallisesta taustasta.

Viheralueista vain osa on nimetty. Alueiden nimeäminen olisi hyvä toteuttaa koko alueella ja lisätä nimikyltit puistoihin yhtenevillä kaupunkiympäristöön paremmin sopivilla metallisilla nimikylteillä. Lisäksi viheralueiden virkistyskäyttöä voisi tehostaa esimerkiksi yhteistyössä alueen asukkaiden kanssa.

6.5 Kaupunginosan kehittäminen ja tulevaisuus

Kissanmaan alkuperäinen luonne omana kokonaisuutenaan, eräänlaisena pienoiskaupunkina, jossa on sekä asuinrakennuksia että liiketiloja, tulisi myös jatkossa säilyttää. Jos alueen kaikki palvelut ja liiketoiminta siirtyvät muualle ja tilat muutetaan asuintiloiksi muuttuu alueen luonne merkittävästi. Samalla katoaa myös merkittävä osa alueen identiteetistä. Alueella on tällä hetkellä yksi lähikauppa ja kioski, joiden säilyminen on etenkin alueen vanhuksille ja autottomille tärkeää. Kissanmaan aukion ja sen liiketilojen käytön elvyttäminen olisi eduksi koko alueen asukkaille. Alueen nykyisen pääkadun, Kissanmaankadun kehittäminen, esimerkiksi alkuperäissuunnitelman mukaiseksi puurivien rajaamaksi puistokaduksi kohentaisi koko alueen ilmettä.

Alueen asuntotyyppien monimuotoisuus on myös tärkeä säilyttää. Omakotitalovaltaisella itäpuolella tulisi säilyttää yksittäiset paritalot ja kerrostalovaltaisella länsipuolella suuripihaiset rivitalot. Monimuotoisuuteen kuuluvat myös alueen reunoilla sijaitsevat julkiset rakennukset, joiden tarjoamat palvelut pitävät alueen elinvoimaisena.

Kaupunginosan meluongelmaan olisi toivottavaa jatkossa kiinnittää huomiota. Melua aihe-

uttavat mm. Kissanmaankadun läpikulkuliikenne ja vilkasliikenteinen Teiskontie. Toisaalta kadut bussiyhteyksineen tarjoavat sujuvat liikenneyhteydet ympäröiville alueille, mutta liikenteestä aiheutuva melu alentaa selvästi niitä ympäröivien kiinteistöjen asumismukavuutta. Mahdollinen melusuojaus tulisi kuitenkin toteuttaa siten, että alueen ominaispiirteet eivät häviä.

Kissanmaan tulevaisuutta tulisi kehittää alueen omista arvoista lähtien. Kehityksen tulisi pohjautua alueen historiaan ja elävään perinteeseen, eikä kulloinkin vallalla oleviin muoti-ilmiöihin. Nykypäivän ja tulevaisuuden asumisen vaatimukset on pyrittävä toteuttamaan siten, että alueen omaleimainen identiteetti ja yhtenäinen ilme säilyvät.

Lähteet ja kirjallisuus

Arkistolähteet

Kissanmaan asemakaavat 1951 ja 1954. Tampereen kaupunki/ Suunnittelupalvelut, arkisto.

Rakennuslupapiirustukset. Tampereen kaupunki/ Rakennusvalvonnan arkisto.

Aaro Alapeuson, Tampereen kaupungin entisen asemakaava-arkkitehdin haastattelu Kissanmaalla 6.2.1984. Haastattelijoina arkkitehtiopiskelijat Taru Hurme ja Ulla Räihä.

Kirjallisuus

Alasentie, Jukka; Kissanmaa. Tampereen yliopisto, Aluetiede, tutkimuksia. Sarja A, 4. Tampere 1983.

Hildén, Juhani; Kaleva-kirja. Tampere-Seuran 99. julkaisu. Tampere 2003.

Hildén, Juhani; Savipeltojen savupiiput. Tampereen tiiliteollisuuden vaiheet. Tampere-Seuran julkaisuja n:o 56. Tampere 1989.

Hurme, Riitta; Suomalainen lähiö Tapiolasta Pihlajamäkeen. Suomen Tiedeseura 142. Helsinki 1999.

Hipposkylä – Uutta Tamperetta. Tammerkoski n:o 6, 1949.

Jutikkala, Eino; Tampereen historia III. Tampere 1979.

Jälleenrakennuskauden omakotitalot : rakentamistapaohjeita; Badermann, Elmar. Tampereen kaupungin kaavoitusviraston julkaisuja 4. Tampere 1990.

Kerrostalot, 1940-1960; Mäkiö, Erkki et al. Helsinki 1990.

Louhivaara, Maija; Tampereen kadunnimet. Tampereen museoiden julkaisuja 51. Tampere 1999.

Meurman, Otto-I; Asemakaavaoppi. 2. p. Helsinki 1982.

Rasila, Viljo; Tampereen historia IV. Tampere 1992.

Tampereen kantakaupungin rakennuskulttuuri 1998. Tampereen kaupungin ympäristötoimi, kaavoitusyksikkö julkaisuja 2/98. Tampere 1998.

Tapiola : Elämää ja arkkitehtuuria. Toim. Timo Tuomi. Rakennustieto Oy. Tampere 2003.

Voionmaa, Väinö; Tampereen kaupungin historia IV. Tampere 1935.

LUETTELO 1: Inventoidut kohteet

1) Ahmankatu 1/ Karhunk 22	56) Karhunkatu 12/ Kissanmaank 3	113) Majavankatu 3-5/ Karhunk 8
2) Ahmankatu 2/ Karhunk 20	57) Karhunkatu 13	114) Majavankatu 4
3) Ahmankatu 3	58) Karhunkatu 15	115) Majavankatu 6
4) Ahmankatu 4	59) Karhunkatu 17	116) Majavankatu 8
5) Ahmankatu 5	60) Karhunkatu 18	
6) Ahmankatu 6	61) Karhunkatu 19/ Kissanmaank 2	
7) Ahmankatu 7	62) Karhunkatu 21/ Kissanmaank 1	117) Näädänkatu 1/ Karhunk 16
8) Ahmankatu 8	63) Karhunkatu 23	118) Näädänkatu 2/ Karhunk 14
9) Ahmankatu 9	64) Karhunkatu 24	119) Näädänkatu 3
10) Ahmankatu10	65) Karhunkatu 25	120) Näädänkatu 4
11) Ahmankatu 11	66) Karhunkatu 26	121) Näädänkatu 5
12) Ahmankatu 12	67) Karhunkatu 27	122) Näädänkatu 6
13) Ahmankatu 13	68) Karhunkatu 28	123) Näädänkatu 7
14) Ahmankatu 14	69) Karhunkatu 29	124) Näädänkatu 8
15) Ahmankatu 15	70) Karhunkatu 30/ Sudenk 13	125) Näädänkatu 9
16) Ahmankatu 16	71) Karhunkatu 31	126) Näädänkatu 10
17) Ahmankatu 17/ Sudenk 11	72) Karhunkatu 33	127) Näädänkatu 11
18) Ahmankatu 18/ Sudenk 9	73) Karhunkatu 34	128) Näädänkatu 13
19) Ahmankatu 19/ Sudenk 14	74) Karhunkatu 35	
20) Ahmankatu 21	75) Karhunkatu 36	129) Riistakatu 3
21) Ahmankatu 22	76) Karhunkatu 37	130) Riistakatu 5
22) Ahmankatu 23	77) Karhunkatu 38	131) Riistakatu 8
23) Ahmankatu 24	78) Karhunkatu 39	132) Riistakatu 10
24) Ahmankatu 25	79) Karhunkatu 40	
25) Ahmankatu 26	80) Karhunkatu 41	133) Ritakatu 6/ Sopulink 2
26) Ahmankatu 27	81) Karhunkatu 42	
27) Ahmankatu 28	82) Karhunkatu 43	134) Sopulinkatu 1
28) Ahmankatu 29	83) Karhunkatu 44	135) Sopulinkatu 3
29) Ahmankatu 30/ Kissanmaank 15	84) Karhunkatu 46	136) Sopulinkatu 5
30) Ahmankatu 31	85) Karhunkatu 47	137) Sopulinkatu 6
31) Ahmankatu 33/ Kissanmaank 17	86) Karhunkatu 48	138) Sopulinkatu 7
	87) Karhunkatu 49	139) Sopulinkatu 8
32) Ansakatu 3	88) Karhunkatu 50	140) Sopulinkatu 9
33) Ansakatu 4	89) Karhunkatu 51	141) Sopulinkatu 10
34) Ansakatu 5	90) Karhunkatu 52	142) Sopulinkatu 12
35) Ansakatu 6	91) Karhunkatu 53	143) Sopulinkatu 13
36) Ansakatu 7	92) Karhunkatu 54	144) Sopulinkatu 14
37) Ansakatu 8	93) Karhunkatu 55	145) Sopulinkatu 16
38) Ansakatu 9	94) Karhunkatu 57	146) Sopulinkatu 17
39) Ansakatu 10	95) Karhunkatu 59	147) Sopulinkatu 18
40) Ansakatu 11	96) Karhunkatu 63/ Sudenk 18	148) Sopulinkatu 19/ Sudenk 21
41) Ansakatu 12	97) Karhunkatu 65	149) Sopulinkatu 20
42) Ansakatu 14	98) Karhunkatu 67	
	99) Karhunkatu 69	150) Sudenkatu 1/ Hippoksenk 15
43) Hippoksenkatu 7-13	100) Karhunkatu 71	151) Sudenkatu 2/ Hippoksenk 17
44) Hippoksenkatu 10-38	101) Karhunkatu 73	152) Sudenkatu 3/ Majavank 9
45) Hippoksenkatu 19	102) Karhunkatu 75	153) Sudenkatu 4
46) Hippoksenkatu 21		154) Sudenkatu 6/ Kissanmaank 14
	103) Kissanmaankatu 5	155) Sudenkatu 7
47) Karhunkatu 1	104) Kissanmaankatu 6	156) Sudenkatu 8/ Kissanmaank 11
48) Karhunkatu 3	105) Kissanmaankatu 7	157) Sudenkatu 10
49) Karhunkatu 4	106) Kissanmaankatu 8	158) Sudenkatu 12/ Ahmank 20
50) Karhunkatu 5	107) Kissanmaankatu 9	159) Sudenkatu 15/ Karhunk 61
51) Karhunkatu 6/ Majavank 2	108) Kissanmaankatu 10	160) Sudenkatu 16/ Karhunk 32
52) Karhunkatu 7	109) Kissanmaankatu 12/ Sudenk 5	161) Sudenkatu 17/ Ansak 16
53) Karhunkatu 9	110) Kissanmaankatu 13	162) Sudenkatu 19/ Sopulink 22
54) Karhunkatu 10/ Kissanmaank 4	111) Kissanmaankatu 16	
55) Karhunkatu 11	112) Kissanmaankatu 18	

TAULUKKO 1: Inventoinnin ulkopuolelle jätetyt kiinteistöt

* Kissanmaan 2007 rakennusinventointi kohdistui alueen 1950-luvun ja 1960-luvun alun asuinrakennuksiin. Muut alueen kiinteistöt (yht. 30 kpl) jätettiin inventoinnin ulkopuolelle.

	Rakennuksen osoite	Rakennustyyppi tai nimi	Suunnittelija	Rak. luvan vuosi	Syy inventoinnin ulkopuolelle jättämiseen
1	Hervannan valtavyäylä 61	Hakametsän lämpökeskus	-	1994-	Ei asuinrakennus
2	Hukankatu 1	Rivitalo	Pertti Pönni	1979	Rakennusvuosi*
3	Hukankatu 2	Rivitalo	Kalevi Lammi, Seppo Mäkinen	1979	Rakennusvuosi*
4	Hukankatu 3	Rivitalo	Kari K. Seppälä	1979	Rakennusvuosi*
5	Hukankatu 4	Rivitalo	Jukka Hagman	1980	Rakennusvuosi*
6	Karhunkatu 45/ Riistakatu 1	Lastentalo	Jaakko Suoniemi (?)	1958	Ei asuinrakennus
7	Kissanmaan aukio	Kioski	Rak.suun. tsto Pekka Pussinen	1964	Ei asuinrakennus
8	Kissanmaankatu 19	Batistikirkko ja asuntola	Aarne Jokinen	1970	Ei asuinrakennus ja rakennusvuosi*
9	Kissanmaankatu 20	Liikerakennus	Eero Saari	1965	Ei asuinrakennus
10	Kissanmaankatu 21	Hippoksen päiväkot	Reijo Lairto	1984	Ei asuinrakennus
11	Kissanmaankatu 22-32	Kerrostalot (6 kpl)	Eero Saari	1965	Rakennusvuodet*
12	Kissanmaankatu 34	Tennishalli	-	1983	Ei asuinrakennus
13	Keltinkatu 2	Hakametsän jäähalli	Jaakko Tähtinen	1964	Ei asuinrakennus
14	Ketunkatu 2	Omakotitalo	-	1980	Rakennusvuosi*
15	Ketunkatu 4	Omakotitalo	-	1981	Rakennusvuosi*
16	Ketunkatu 6	Omakotitalo	-	1980	Rakennusvuosi*
17	Ketunkatu 8	Omakotitalo	-	1981	Rakennusvuosi*
18	Ketunkatu 10	Omakotitalo	-	1980	Rakennusvuosi*
19	Ketunkatu 12	Omakotitalo	-	1980	Rakennusvuosi*
20	Ketunkatu 14	Omakotitalo	-	1980	Rakennusvuosi*
21	Riistakatu 4/ Ansakatu 2	Rivitalo	Aarne Säynäväjärvi	1967	Rakennusvuosi*
22	Riistakatu 6/ Ansakatu 1	Omakotitalo	Raimo Eskelinen	1958	Ei tunnistettavissa 1950-luvun asuinrakennukseksi
23	Riistakatu 12/ Ritakatu 4	Omakotitalo	-	1967	Rakennusvuosi*
24	Ritakatu 1	Pirkanmaan sädehoitokoti, TAYS iho- ja sukupuolitautilien klinikka	-	1958-	Ei asuinrakennus
25	Ritakatu 3	Insinöörioppilastalot A-M	-	1973-	Rakennusvuodet*
26	Sopulinkatu 4	Omakotitalo	-	1956	Ei tunnistettavissa 1950-luvun asuinrakennukseksi
27	Sopulinkatu 11	Omakotitalo	-	1950-luku	Ei tunnistettavissa 1950-luvun asuinrakennukseksi
28	Sopulinkatu 15	Omakotitalo	Erkki Kivikoski	1990	Rakennusvuosi*
29	Sudenkatu 23	Omakotitalo	Pekka Valo	1987	Rakennusvuosi*
30	Teiskontie 28	Kissanmaan koulu	Bertel Strömmer	1949	Ei asuinrakennus

TAULUKKO 2: Inventoitujen omakoti- ja paritalojen suunnittelijat

	Suunnittelija/ Rakennuslupapiirrosten allekirjoittaja	kpl	Rakennusten sijainti
1	Aaltonen, J.	1	Sopulinkatu 13
2	Alapeuso, Aaro (Tre kaupungin asemakaava-arkkitehti)	1	Karhunkatu 3
3	Aro, Olavi	2	Karhunkatu 47, 57
4	Autere, Jaakko	4	Ahmankatu 22, Karhunkatu 28, 51, Riistakatu 5
5	Autero, Sakari (rakennusmestari)	2	Sopulinkatu 14, Sudenkatu 16
6	Auttila, Matti (rakennusinsinööri)	2	Ahmankatu 5, Karhunkatu 17
7	Böök, Holger (rakennusliikkeen johtaja)	2	Ahmankatu 13, Näädänkatu 10
8	Eskelinen, Raimo	1	Ansakatu 12
9	Haapanen, Erkki	4	Ahmankatu 28, Karhunkatu 26, 59, Näädänkatu 1
10	Hahto, Janne (?)	1	Karhunkatu 65
11	Hallanvaara, Olavi J.	16	Ahmankatu 7, 9, 15, 29, 31, 33, Ansakatu 4, 10, Karhunkatu 7, 48, 55, 63, 67, Sopulinkatu 3, 7, 18
12	Heino, H.	1	Karhunkatu 23
13	Honkavaara	1	Ahmankatu 6
14	Hyvönen, Aarne	4	Ahmankatu 23, Karhunkatu 52, 54, Sopulinkatu 17
15	Jare, Mikko	2	Ahmankatu 25, Karhunkatu 39
16	Jauhiainen, Pertti	1	Ansakatu 9
17	Jokela, Arvo	1	Karhunkatu 1
18	Kallio, Veikko	1	Ahmankatu 4
19	Laihonon, Martti	3	Ahmankatu 11, Karhunkatu 31, 46
20	Lehti, Väinö	1	Sudenkatu 17
21	Leiniö, Orvo	8	Ahmankatu 12, Karhunkatu 69, Näädänkatu 3, 5, 7, 9, 11, 13
22	Lindborg, A.	1	Ahmankatu 26
23	Lintinen, Esko (rakennusmestari)	1	Karhunkatu 15
24	Metsäpuro, Jaakko (insinööri)	4	Karhunkatu 27, 29, 41, Sudenkatu 12
25	Murtomäki, Huugo	1	Ansakatu 11
26	Nevahaukka, Jaakko	1	Riistakatu 10
27	Nordenswan, M. (Mikael) (arkkitehti)	1	Karhunkatu 25
28	Nuoliala, Kerttu (arkkitehti)	2	Karhunkatu 18, 35
29	Oja, K. E.	1	Karhunkatu 38
30	Ojanen, Reijo A.	2	Ahmankatu 24, Karhunkatu 36
31	Pajunen, Veikko (rakennusmestari)	2	Karhunkatu 5, 73
32	Palmu, T.	1	Sudenkatu 10
33	Peltonen, Heikki	1	Ansakatu 3
34	Pussinen, Pekka	1	Sudenkatu 19
35	Pyy, Tommi (rakennusmestari)	3	Ahmankatu 16, Karhunkatu 9, 11
36	Rämö (?), Antti	1	Riistakatu 8
37	Schmoelling, Helene	1	Karhunkatu 34
38	Salmela, Väinö (rakennusmestari)	11	Ahmankatu 17, 27, Ansakatu 3, 8, Karhunkatu 24, 40, Sopulinkatu 8, 9, 10, 12, 20
39	Salminen, Eero	1	Karhunkatu 50
40	Salo, Arvo (rakennusmestari)	2	Ahmankatu 8, 10
41	Salonen, Erkki A.	1	Riistakatu 3
42	Snellman, A.	2	Karhunkatu 42, 44
43	Säynäväjärvi, Aarne	5	Ahmankatu 2, 21, Karhunkatu 49, Sopulinkatu 1, 5
44	Säynävalampi, Väinö	1	Karhunkatu 33
45	Tahkokallio, S.	2	Ansakatu 6, 14
46	Tammilehto, Matti	1	Ritakatu 6/ Sopulinkatu 2
47	Tiitola, Paavo (arkkitehti)	7	Ahmankatu 14, Karhunkatu 37, 75, Näädänkatu 2, 4, 6, 8
48	Turunen, Pentti	1	Sopulinkatu 16
49	Viitala, Reino	1	Karhunkatu 13
50	Virtanen, Erkki K.	1	Karhunkatu 43
51	Vuorinen, Veijo	5	Ahmankatu 1, 3, Ansakatu 7, Karhunkatu 53, Sopulinkatu 6
52	Vuoronrinne, P.	1	Sudenkatu 15

RAKENNUKSIA YHTEENSÄ

125

TAULUKKO 3: Inventoitujen rivi- ja kerrostalojen suunnittelijat

	Suunnittelija/ Rakennuslupapiirrosten allekirjoittaja	kpl	Rakennusten sijainti
1	Heiniö, Aarne	1	Hippoksenkatu 21
2	Jaakkola T.	1	Karhunkatu 71 (Tapiola)
3	Jäntti Toivo/ Puutalo Oy	9	Majavankatu 3-5/ Karhunkatu 8
4	Kaski Toivo	3	Kissanmaankatu 10, 12/ Sudenkatu 5, Kissanmaankatu 14/ Sudenkatu 6
5	Kaski Toivo & Lehti	1	Kissanmaankatu 16
6	Kulmala Mirjam	1	Sudenkatu 1/ Hippoksenkatu 15
7	Lampinen, Paaavo	1	Karhunkatu 30
8	Liuha S. A.	1	Sudenkatu 2/ Hippoksenkatu 17
9	Muraja E.	1	Majavankatu 4
10	Nieminen, K.	1	Sopulinkatu 19
11	Nuoliala Kerttu (arkkitehti)	6	Hippoksenkatu 19, Kissanmaankatu 2, Karhunkatu 10/ Kissanmaankatu 4, Sudenkatu 3/ Majavankatu 9, Sudenkatu 7/ Näädänkatu 15, Kissanmaankatu 11/ Sudenkatu 8
12	Nurmio, Helmer	2	Kissanmaankatu 6, Sudenkatu 4
13	Pyy Tommi (rakennusmestari)	1	Karhunkatu 6
14	Saarinen Lauri	4	Hippoksenkatu 7-13 (parittomat)
15	Salmela Väinö (rakennusmestari)	25	Ahmankatu 18, 19, Hippoksenkatu 10-38 (parilliset), Karhunkatu 21/ Kissanmaankatu 1, Kissanmaankatu 3, 5, 7, 8, 13, 15/ Ahmankatu 30, Kissanmaankatu 18
16	Salo Urho	1	Karhunkatu 4
17	Strömmer Bertel (arkkitehti)	1	Majavankatu 8
18	Strömmer Gunnar/ Arkkitehtitoimisto Bertel Strömmer	1	Kissanmaankatu 9/ Näädänkatu 12
19	Uusitalo Taito & Suvitie Olavi	1	Majavankatu 6

RAKENNUKSIA YHTEENSÄ

62

KUVALIITE 1 Asuinalueen muutos

Kissanmaan ilmakeku vuodelta 1956. Kissanmaa rakennettiin verrattain nopeasti, valtaosa rakennuskannasta on peräisin 1950-luvun alkuvuosilta. Nykyisin vilkasliikenteistä Teiskontietä Kissanmaan pohjoispuolella ollaan vasta rakentamassa. Tiilitehtaat ja Hippoksen ravirata hallitsevat peltomaisemaa länsipuolella.

Kuva: Maanmittauslaitos 2005.

Kissanmaan ilmakeku vuodelta 1966. Alueen kokonaishahmo on toteutunut 1950-luvun alun asemakaavojen tarkoittamalla tavalla. Puutarhojen kasvillisuus on vielä varsin vähäistä. Kissantassujen kerrostaloryhmää Kissanmaan eteläkulmassa on alettu rakentaa. Pohjoispuolelle on rakennettu Tays:in alue ja eteläpuolelle Kalevan kaupunginosan kerrostaloja.

Kuva: Maanmittauslaitos 2005.

Kissanmaan 1960-luvun alun jälkeen rakennettua rakennuskantaa.

Kissanmaan tennishalli, 1983.

Hakametsän jäähalli, 1964.

Hakametsän lämpökeskus, 1994.

Hukankatu 1 rivitalo, 1980.

Baptistikirkko, Kissanmaankatu 19, 1970.

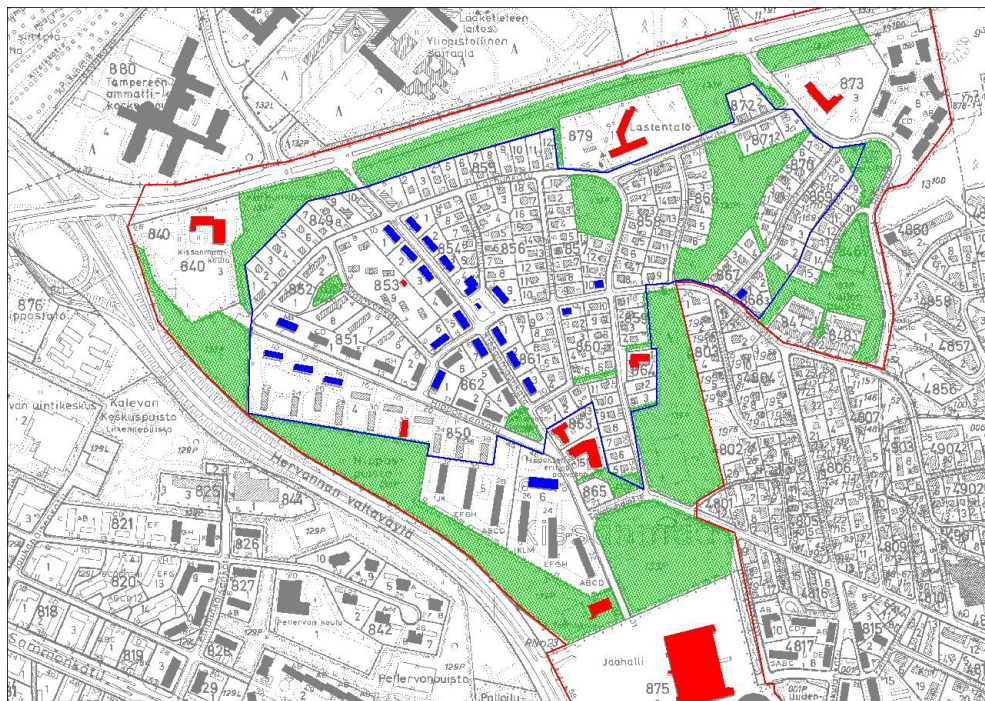
Ritakadun Insinööriopiskelijatalot, 1974-2007.

Kissanmaan ilmakekuva 2006. Kissanmaan kaupunginosa nykytilassaan. 1950-luvun jälkeen ovat täydentyneet Kissanmaan reuna-alueet: koilliskulmaan on rakennettu Tays:in ihotautiosasto ja Insinööriopiskelijatalojen ryhmä, itäreunaan Nallenpuiston ympäristöön 1980-luvulla Ketunkatu ja sen luoteispuolen omakotitalot sekä Hukankadun rivitalot ja eteläkulmaan Kissantassuiksi kutsuttujen kerrostalojen ryhmä sekä lämpökeskus, tennishalli ja jäähalli.

Kuva: Tampereen kaupunki ja Blom-kartta Oy.

Kartta Kissanmaalla sijainneista liikehuoneistoista (siniset rakennukset, 24 kpl) ja julkisista sekä puolijulkisista rakennuksista (punaiset rakennukset, 10 kpl). Palveluiden siirryttyä 1980-luvun lopulta alkaen kauppakeskuksiin on osa liikehuoneistoista muutettu asunnoiksi. Lisäksi karttaan on punaisella merkitty kaupunginosan raja ja sinisellä inventoidun alueen raja. Vihreät alueet ovat viheralueita.

Kartta: Tampereen kaupunkimittaus. Muokkaus Pirkanmaan maakuntamuseo/ Hannele Kuitunen.

Kioski Kissanmaan aukiolla.

Kissanmaan ainoa lähikauppa, Kissanmaankatu 20.

Pitkäaikaisen päivittäistavarakaupan tiloissa Kissanmaankadun ja Ahmankadun kulmassa toimii nykyään kebab-pizzeria.

KUALIITE 2 Yhtenäinen kaupunkikuva

Kissanmaan katunäkymiä

Kissanmaankatu kuvattuna alueen korkeimman kerrostalon (Kissanmaankatu 9) kattotasanteelta kohti kaakkoa. Kerrostalot sijaitsevat hieman irrallaan katulinjasta.

Kissanmaankatu kohti luodetta. Alkuperäisen kaavasuunnitelman mukaan rakennusten eteen oli tarkoitus istuttaa puistokaduille tyypillinen puurivi.

Kaupunkimaista katunäkymää Sudenkadun alkupäässä. Kerrostalot on sijoitettu kiinni katulinjaan.

Näädänkatu kuvattuna Kissanmaan aukiolta kohti pohjoista. Pientaloalue alkaa suoraan kerrostalon takaa.

Karhunkadun alkupään vehreyttä, orapihlaja-aitoja ja hiekkapintaisia katuliittymiä.

Omakoti- ja paritalojen alue kuvattuna alueen korkeimman kerrostalon (Kissanmaankatu 9) kattotasanteelta kohti itää. Yhtenäisten kattolinjojen ja katemateriaalin merkitys korostuvat.

Kissanmaan viheralueita

Alkuperäistä mäntymetsää Tapiolanpuiston pohjoisosassa.

Majavapuisto.

Nallenpuisto Kissanmaan itäosissa.

Tapiolanpuiston hoidettua eteläosaa.

KUALIITE 3 Omakotitalot

1950-luvun alun rapattupintainen omakotitalo
(Sudenkatu 12).

1950-luvun alun omakotitalo, jonka seinät on
vuorattu peiterimoitettulla pystylaudoituksella
(Näädänkatu 1).

1950-60-luvun vaihteen omakotitalo, jonka
yläkerrassa on kaksi vuokralaisasuntoa
(Ansakatu 5).

1950-luvun alun kaunis alkuperäinen
m-paneloitu puuovi (Karhunkatu 55).

1950-luvun alun tyypillinen ikkunamalli
(Ahmankatu 28).

1950-luvun alun asussaan säilynyt kaunis kuisti
(Karhunkatu 50).

KUALIITE 4 Paritalot

1950-luvun alun paritalon identtiset kuistit
(Ahmankatu 22).

Sisäänkäynti 1950-luvun paritalon päädyssä
(Karhunkatu 1).

1950-luvun lopun rapattupintainen paritalo
(Sopulinkatu 10).

1950-luvun lopun paritalo, jossa Kissanmaalla
harvinainen lasikuisti (Sopulinkatu 6).

1950-luvun alun paritalon katujulkisivu ei eroa
ympäröivistä omakotitaloista (Karhunkatu 24).

1950-luvun alun paritalo, jossa sisäänkäynnit ovat
umpikuisteilta rakennuksen päädyistä
(Karhunkatu 51).

KUALIITE 5 Rivitalot

1950-luvun puolivälin rapattupintainen 7-asunnon rivitalo (Majavankatu 4).

Kissanmaan ainoat tyyppitalot, Puutalo Oy:n 1950-luvun puolivälin 4-asunnon rivitalot. Yhtiöön kuuluu 8 asuinrakennusta (Majavankatu 3-5).

Kauniisti alkuperäisessä asussaan säilynyt pystylautapintainen rivitalo (Majankatu 6).

1950-luvun puolivälin Bertel Strömmerin suunnittelema, osittain elementtirakenteinen rivitalo (Majavankatu 8).

Julkisivuiltaan limilaudoitettu ja rakennusmassaltaan yhden asunnon osiin porrastettu rivitalo (Karhunkatu 6).

Kaunismuotoinen alkuperäinen 1950-luvun puolivälin pystyikkunallinen puuovi (Majavankatu 4).

KUALIITE 6 Kerrostalot

1940-luvun lopun puurakenteinen, kaksikerroksinen, pystypaneloitu kerrostalo on kaupungin vuokratalo Hipposkylässä (Hippoksenkatu 10).

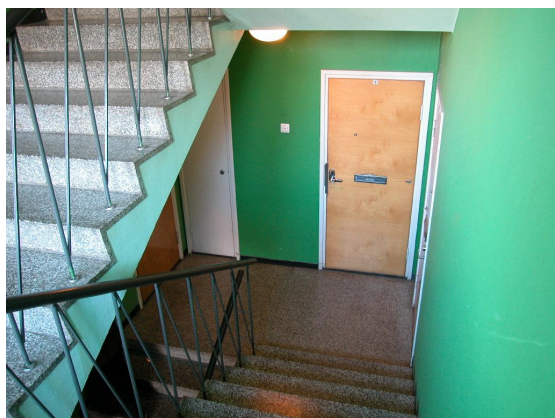
1950-luvun puolivälin puurakenteinen, kaksikerroksinen pienkerrostalo. Ensimmäisessä kerroksessa on ollut kauppa, baari ja nykyisin liiketilaa (Ahmankatu 19).

1950-luvun puolenvälin rapattupintainen, kolmikerroksinen, tiilirunkoinen kerrostalo (Sudenkatu 1).

1960-luvun alun tiilirunkoinen nelikerroksinen kerrostalo Kissanmaan aukion reunassa (Kissanmaankatu 9).

1950-luvun lopun tiilirunkoisen, kolmikerroksisen kerrostalon porraskäytävää (Hippoksenkatu 21).

Vasemmalla: 1950-luvun lopun kerrostalon porraskäytävää (Sudenkatu 1). Oikealla alkuperäisessä asussaan säilynyttä 1950-luvun puolenvälin puurakenteisen kerrostalon porraskäytävää (Kissanmaankatu 7).